

tüim

HAFTALIK GAZETE

18 Aralık 1968

Çarşamba

YIL: I SAYI: 2

Fiatı: 150 Krş.

Çetin Altan

Sadun Aren

Behice Boran

F.H. Dağlarca

İlhan Selçuk

Mümtaz Soysal

(Fotograf : FI - OT.)

SÜPER EMPERYALİZM

*

*

MECLİSTEN NOTLAR

*

ÖTEKİ AMERİKA

*

LÂTİN AMERİKA

Plânlamanın içyüzü

Haftanın Olayları

Bütçe: o/o 18

Milli Eğitim: o/o 2,9

1969 bütçesinde özel sektöre, yani büyük sermayedar ve iş adamlarına devredilmek üzere 790 milyon lira ödenek konulmuştur. Bunun 600 milyon lirası ehven şartlarla, yani ucuz faiz ve uzun vadeyle iş adamlarına kredi olarak dağıtılacak, 190 milyon lirası da karma teşebbüslere devletin iştirak payı adı altında gene bu sınıfın emrine verilecektir.

Öte yandan, tümündeki artış yüzde 18 olan 1969 bütçesinde Milli Eğitime ayrılan ödenekteki artış oranı sadece yüzde 2,9 dur. Nüfus artışı ve fiat yük selmeleri hesaba katılacak olursa, 1969 da Milli Eğitime ayrılmış olan ödenek gerçekte bu kadar da artmamış, tersine azalmış olmaktadır.

Eğitimin halk çocuklarını kapsaması, halka dönük olması için yapılan bunca uyarılara ve çağırılara AP. iktidarının cevabı 1965 de böyle olmuştur.

A.P. kongresinde alınan kararlar hakkında:

Sunay ne düşünüyor

Geçtiğimiz hafta dokunulmazlıkları kaldırılan beş tabii senatör — Ekrem Acuner, Mucip Ataklı, Suphi Karaman, Sezai O'kan ve Şükran Özkaya — nin basın toplantısında konuyu Anayasa Mahkemesine götürmeyi düşündükleri arkadaşları Tabii Senatör Ahmet Yıldız tarafından basına açıklanmıştır. MDO. adında bir teşkilat kurdukları iddiasıyla yargılanmaları istenen ve AP. lilerin çoğunluk oylarıyla dokunulmazlıkları kaldırılan beş tabii senatöre uygulanan bu işlemin arkasında, AP liderlerinin duygusalca ve seçim hesaplarının yattığı ısrarla öne sürülmektedir. Son haftalar içinde, Türkiye'de beklenen bir olay olmuş, AP. kongresinde, eski DP. lilerin siyasi haklarının verilmesi, bir dilek kararına bağlanmıştır. AP. büyük kongreleri boyunca bu ilk kez olmuştur. İnönü'nün «İkinci Demirkırat» diye nitelenen için şartlı olmamış dirdiği AP. nin böyle bir karar alması, pek çok kim

Tabii Senatörlerden yarım saat fazla Çankaya'da kalmıştır.

Sunay — Demirel görüşmesi hakkında basında birşey çıkmamakla birlikte, Demirel'in, Tabii Senatörlerin görüşlerini çürütmek, Cumhurbaşkanı iktidar yanına almak için, bu kadar acele ettiği akla gelebilir. Cumhurbaşkanı'nın kim gitse, ne söylesen, bir telâşa kapılan Demirel'in veya onun adına bir kabine üyesinin Çankaya yolunu tuttuğu, Sunay'a, kendi açısından bilgi vermeye çalıştığı bilinmektedir. Burada asıl önemli olan Cumhurbaşkanı Sunayın kesin kararı ve tutumudur. Sunay'ın bir bayramda, bir «haftada» yapacağı konuşmada, üstü kapalı da olsa, Anayasayı zedeletmemekte görevli olduğunu bildirmesi beklebilir. Ancak, itiraz etmek gerekir ki, bu konuşmalar iktidarın bir kuşaktan girip, öbüründen çıkmakta dir.

AP. Kongresinde alınan karara; ilk sert tepkiyi tabii senatörler göstermişler, bununla ilgili olarak Cumhurbaşkanı Sunay'ı ziyaret ederek, Sunay'ın duruma el koymasını istemişlerdir.

SUNAY DURUMDAN ENDEŞELİ

Cumhurbaşkanı Sunay'a Anayasanın başlangıç kısmını hatırlatan Tabii Senatörler, rejimin ve Anayasanın temelinden tehlikeye düşürülmek istendiğini bildirmişlerdir. Konuşmalarının basına geçmesini isteyen Cumhurbaşkanı Sunay, durumu dikkatle inceleyip, izleyeceğini söylemiş ve endişelerini saklamamıştır. Tabii Senatörler adına giden heyet te bulunanlardan Muzaffer Yurdakuler, gazetecilere birşey söylememiş, ancak Cumhurbaşkanı Sunay, «İnsan hakları» haftası dolayısıyla verdiği demeçte, pek kimsenin farkına varmadığı bir şekilde bu konuyu ima ederek, Anayasanın ve insan haklarının başlangıç kısmına sadık kalınması gerektiğini ince bir biçimde hatırlatmıştır.

«Beniz Allah yağmuru esirgediği zaman emin olun sizi düşünüyorum.» (Osmaniye 24 Mayıs 1968)

«Planlama bugünkü duruma düşmüş, ne varmış Planlama'da? Bugünkü durumda? Neş varmış bugünkü planlamanın durumunu?» (23 Aralık 1968 Bütçe Komisyonu)

«Biz tapuyu koruyacağız» (36 Haziran 1968 Meclis)

Anayasa fıkardan yana imiş, peki onları dışında olanlar ne olacak? Onlar vatandaş değil mi? (9 Şubat 1967, Meclis)

Ben bir cezbe içinde değilim, size gerçekleri söylüyorum (Lizmir, 26 Mayıs 1968) (Devam edecek)

Demirel'den Özdeyişler :

«Devletin ve devrimlerin fahri koruyucularına lüzum yoktur» (28 Mayıs 1968 Konya konuşması)

«Bu atmosferde kalkınma olur mu? Tüccarı hürsüz, sanayicisi vurguncu, çiftçisi sömürücü, politikacısı komprador, nereye götürüyorsunuz benim güzel vatanımı?» (Maraş 1 Ekim 1965)

«Bütün iddia sahiplerine soruyorum. Vurguncu kimdir? soyguncu kimdir, sömürücü kimdir? Çıkarıcı kimdir? Komprador kimdir? Memleketi satanlar kimlerdir? Bunları açıkca söyleyin. Bunlar muayyen şahıslar mıdır? Yoksa muayyen zümreler midir? Türk kanunlarına göre bu fillerin hepsi suçtur. Hem de ağır bir suçtur. Kimse bunları açklayınız, Bildiğiniz ne varsa söyleyin.» (Maraş 1 Ekim 1965)

«Türkiye'de vergi verebilecek kim varsa, onun vergi almak bizim işi. açınmayacağız bir yoldur.» (23 Aralık 1968 Bütçe Komisyonu)

«1950 - 60 devresini bir keşme-keş devri, fakir fukaradan alınan vergilerin saltanat sürmek suretiyle sarfedildiği bir devir addetmek yanlış, haksızdır, mantık ölçüleri ile kabül telif değildir.» (16 Şubat 1967 Meclis)

«Karma ekonominin hedefi, bizde devlet değil ferttir.» (27 Şubat 1967 Meclis)

«Buradan Anayasa Mahkemesi hakimine, savcıya, hakime ku mandâ edemezsiniz. Onun irade si, vicdan hürriyeti sizin cebiniz de mi?» (27 Şubat 1967 Meclis)

«Artık bu kürsüden ihtilal işiği verme imkanı kalmamıştır.» (20 Şubat 1968 Meclis)

«Yanış anlaşılmasın, bizim sosyal isimiz yok, bizim işlerimizin hepsi medeni.» (20 Şubat 1968, Mecliste TIP'li Milletvekilleri dövüldükten sonra yaptığı konuşmada)

«Hür ve demokratik ülkelerin kalkınması planlı olmuştur. Plan, kalkınmış memleketlerin metodu değildir.» (3 Şubat 1968 Senato)

«Adaylığımı herhangi bir sermayenin desteklemesine lüzum yoktur.» (Adalet Gazetesi, 6 Ocak 1965, Gazete muhabirinin «Adaylığınızı Amerikan sermayesinin desteklediği söylentisi var, ne dersiniz?» sorusuna verdiği cevabı)

«Hiçbir kartel ve hiçbir tröstle atakam yoktur. İddiacıların hangi kartel ve hangi tröstle iratırım olduğunu isbat etmeleri lâzım.» (Adalet Gazetesi 6 Ocak 1966)

«Beniz Allah yağmuru esirgediği zaman emin olun sizi düşünüyorum.» (Osmaniye 24 Mayıs 1968)

«Planlama bugünkü duruma düşmüş, ne varmış Planlama'da? Bugünkü durumda? Neş varmış bugünkü planlamanın durumunu?» (23 Aralık 1968 Bütçe Komisyonu)

«Biz tapuyu koruyacağız» (36 Haziran 1968 Meclis)

Anayasa fıkardan yana imiş, peki onları dışında olanlar ne olacak? Onlar vatandaş değil mi? (9 Şubat 1967, Meclis)

Ben bir cezbe içinde değilim, size gerçekleri söylüyorum (Lizmir, 26 Mayıs 1968) (Devam edecek)

tüm

HAFTALIK GAZETE

Çarşamba günleri yayınlanır

Sahibi : Mustafa EKMEKÇİ

Yazışleri Sorumlu Yönetmeni: Sait BAŞARAN
Yazışleri ve Yönetim: Basın Sitesi D/2 Çankaya.
Haberleşme Adresi: Posta Kutusu: 75 Kızılay — Ankara

Fiyatı : 150 Kuruş. Abone : Yıllık Altmışbeş lira, altı aylık otuzbeş lira.

Dizildiği ve Basıldığı yer : Ulusal Basımevi

SENATO

ZABITLARINDAN

Olayın hemen arkasından, Tabii Senatörlerin beşinin dokunulmazlıklarının kaldırılmasını tezgâlamıştır iktidar. Komisyon sözcüsü AP. lilerin «Ortada kesin bir delil yok» demesine, dokunulmazlıkların kaldırılmasına komisyon olarak karşı olduklarını bilmesinden rağmen, «öfkeli» kırıltarın oylarıyla beş tabii senatörün dokunulmazlığı kaldırılmıştır. Uzun ve tartışmalı geçen senato oturumunda, Ekrem Acuner bir ara konuşmasında şöyle demiştir: (Bu kısım Senato za bitlerinden aynen alınmıştır).

Ekrem Acuner (Devam la) — Evet, bu siyasi mak sat şudur, arkadaşlar. AP. genel kongresine gidilmeden evvel bilhassa buraya meselenin intikal ettirilmesi ve günlerce sürüncemede bırakılması şu siyasi maksadın tahakkukuna bir vasıta olarak kullanılmıştır. Bu siyasi maksat, AP kongresine getirilen dört maddelik kararla ilgilidir.

ÇETİN ALTAN

Okumyanlar Okusun:

İşte belgesi

Türkiye'de siyasi bir skandal oluyor, sosyalist partisinin genel başkanı, kendisinin fikirlerine karşı çıkanları, birinci şube üslubuyla yazılmış her türlü hukuki dayanaktan yoksun bir kâğıt parçasını okuyarak, Moskova komünisti olmakla suçlamaya kalkıyor ve bazı sosyalistler dahi bu şantajı neredeyse görmezlikten gelmeyi tercih ediyorlar.

Bu aklın, hayalin, izanın kabul edebileceği bir şey değildir.

Böyle bir jurnale değil bir sosyalistin, en bütüründen bir burjuvanın bile yüreği razı gelemez.

Büyük Kongre tutanaklarından çıkardığım o kâğıt parçasının metnini bir kere daha yayınlamakta yarar görüyorum. Bir ibret belgesi olarak herkes tekrar tekrar okumalıdır bunu.

Genel Başkanlık mevkii-nde bulunan kişi, kâğıt parçasındaki jurnali okumaya şu sözlerle giriyor.

«...Sivas İl sekreteri, adını hatırlamıyorum, ilk defa gördüğüm bir kardeşim, genç kardeşim, bana,

kendisine Sadun Aren'in «Aybar artık sosyalist değildir. Onu düşürecekiz» dediğini ve genç kardeşimin «Yerine kim gelecek sorusu üzerine de kolektif bir grup kuracağız, dediğini ve Sivas il delegelerini ne bu hususta propaganda yapmasını da telkin ettiğini söyledi. Ve Genel Yönetim Kurulunda açıkladığım yazılı ifadeyi de yazarak verdi. Nitekim, o mektubu da, bilgi edinmek isteyen arkadaşlara okumak için getirdim.»

Bu giriş gayet kurnazca yapılmaktadır. Çünkü kâğıt parçası Genel Yönetim Kurulunda okunmamıştır. Sadece dörde katlanmış o-

arak gösterilmiş ve :
* — Siz benim için Sivas İl Sekreterine sosyalist değildir, dediniz mi, diye sorulmuştur.

Aren kabul etmiştir bunu söylediğini. Ancak mektubu okutmak aklına gelmemiştir. Genel Başkan onun için Büyük Kongrede mektubu okumadan önce «Genel Yönetim Kurulunda açıkladığım ifadeyi» diyor. Ve sanki daha önce Aren'in yüzüne karşı okumuş olduğu kanısını uyan dırmak istiyor. «Açıklamak» la «Okumak» arasının daki farktan ustaca yararlanmaya çalışıyor.

Aren Büyük Kongrede daha önce konuştuğu için orada da Sivas İl Sekreteriyle görüşüğünü kabul etmiştir. Ve Genel Başkan kâğıt parçasında ne bulunduğunu ilk defa Kongrede ortaya koymuştur. Okuduğu metin aynen şudur:

«19.10.1968 Cumartesi günü saat 16' da TİP Genel Merkez Binasında Sadun Aren'le görüştüm. Sadun Bey, Mehmet Ali Aybar'ın bilimsel sosyalizmi benimsemediğini, Rusya aleyhinde konuştuğunu, Karl Marx'ın, Engelsin fikirlerini benimsemeyip ilkel bilim adamlarının fikrine inandığını, artık Mehmet Ali Aybar'ın sosyalist olmadığını, kendilerinin ise kolektif bir grup kuracaklarını ve bu grupta Parti genel başkanının olmayacağını, kendi fikirlerinin Nihat Sargin, Şaban Erik'in desteklediğini beyan edip, benim Cemal Hakkı Selek'in hangi tarafta olduğunu sorduğum zaman, «Biz sosyalist olduğumuza göre Cemal Hakkı da bizden» dedi ve bana dönerek Sivas delegelerini Aybar aleyhinde hazırlama mi söyledi.

Yukarıda yazdıklarımı sıfahen de Genel Başkana söyledim. Bunu bir parti vazifesi saydım. Sivas İl

Sekreteri.»

Bir Sosyalist partisinin koskoca olması gereken Genel Başkanı, partililerden polis komseri gibi aldığı yazılı ifadelerle ve kendisine Rusya aleyhinde konuştuğu, Karl Marx'ın, Engelsin fikirlerine karşı çıktığı için cephe alndığını iddia ederek savunmaya çalışıyor koltuğunu.

Bir defa bu kadar küçük tertiplerden medet ummak lider mevkiiindeki bir kimseye yakışır mı?

İkinci bir sosyalist partisi lideri, kendisine karşı çıkan arkadaşını onun Rusya'dan, Marx'tan ve Engels'den yana olduğunu söyleyerek yere vurmaya uğraşır mı, buna tenezzül eder mi?

Genel Başkan mevkii-nde olan kişi ayrıca Kongreden sonra da Sivas İl Sekreterini Ankara'ya getirterek, kâğıt parçasına vaktiyle yazdırtıklarını bir basın toplantısında bir kere daha tekrarlatmıştır. Orada da «Rusya'nın aleyhinde konuştuğu, Marx'ı, Engels'i benimsemişliği için onu düşürecekiz» sözleri geçmektedir ki bunun özü biz «Moskova komünistiyiz» demekle eş anlamlıdır.

Komprador burjuvasisi kendisine karşı çıkanlara nasıl:

— Rus ajanı, Bolşevik, Moskova komünisti, diyorsa, bir Sosyalist Partisinin de Genel Başkanı kendisine karşı çıkanlara derhal aynı ağız kullanmaya girişmektedir.

Ve hala daha sosyalistlerin bir kısmı kulakların üstüne yatmış gibi bu tutuma karşı bir tepki göstermemektedirler.

Sosyalistlik her şeyden önce bu tür şantajlarla

tenkit ve fikir özgürlüğünü baskı altına almaya karşıdır. Bir sosyalist sosyalistlikle asla bağdaşmayacak böyle bir tutuma derhal müdahale etmiyorsa, o sosyalist değil ona buna kafa sallayarak ard niyetlerini gerçekleştiriyen kaçışan bir sokak politikacısıdır.

Genel Başkan mevkii-nde kişinin açıkladığı kâğıt parçasında sadece Nihat Sargin ile Şaban Erik'in adlarının geçmesi de te sadüfi değildir. Bunun nedenini de eski sosyalistler bilirler.

Parti Genel Başkanlığında bulunan kişi sosyalist gelişmeye kalın bir duvar çekme sevdasındadır. Türkiye'deki sosyalist hudut F'ndisinde bitmektedir. Kendisine karşı çıkanlar, hududu geçenler, Marx'cı, Engels'ci ve Rusya'cı olanlardır. Şimdiden bazı ağzılar:

— Aramızdaki komünistleri temizleyeceğiz, propagandasına başlamışlardır bile...

Böylece her kendisine karşı çıkana «Kahrolsun komünist» diye bağırma alışkanlığına Sosyalist partisinin başındakiler de katılmış olmaktadır. Ve bu yüzden kendileri karşı taraf basınında övüle övüle göklere çıkartılmaktadırlar.

Bütün bunlardan sonra hala daha bu kişilerin parti yönetiminde kalmastan yana olmak, ancak sosyalist gelişmeye karşı olmakla izah edilebilir.

Ama Türkiye'de sosyalistler de vardır ve onlar bu a k ı m ın böyle sine soysuzlaştırılmasına elbette müsaade etmiyorlardır.

— Mağirus İşbirakımı

Gözcümüz vurulmuş, gözümüz kan, Gözümüz büyük daha.

İşi bırakmak, kişi ölüme aday mı,
Soluğun biraz yok,
Dağ ayakların,
Ova ellerin yok.

Ah mı, of mu, vay mı,
Yüreğimizdeki ses.
Bizden, bütün köylere, bütün yeryüzüne,
Gidip — kör kör — gelen ses.

Aç günler ay mı,
Öylesin uzun.
Kavak yükseli değil,
Üzüntü uzun.

İşi bırakmak kolay mı,
İşi bırakmak,
Çoluğu çocuğu, nice karanlıklarda,
Ekmeksiz bırakmak.

İşi bırakmak, bir yalaz tay mı, hey,
Ki koşar su doğru, yıldız doğru.
kopmuş gövdemiz onunla canlanır t'

Ki koşar bir aydınlığa doğru.

Fazıl Hüsnü Dağlarca

Meclis Kulisinden Notlar

"Divaneye döndürme yar,,

Bundan bir süre önce, memleketimize bir Yugoslav Parlamento Heyeti gelmişti. Bu heyet, yurdumuzun görülmeyen Parlamento Heyeti gelmişti. Bu ne şölenler düzenledi, kokteyller verildi ve Türk - Yugoslav dostluğunun iyi geleceğine dair karşılıklı söyleşiler ahnp verildi.

Bütün bu işler, memleketimizi gezmeye, bizleri görmeye ge-

miş olan yabancı konuklara karşı yapılması âdet olan işlerden idi. Türk konuk severliğinin her vesile ile ortaya konması, konukların memleketimizden iyi düşünle ayrılması, bizleri ancak sevindiren bir iş olurdu.

Ancak bu arada akıllara durgunluk veren bir olay oldu. Sizlere bu olaydan bahsetmeden geçemeyeceğim :

Efendim, konuklarımızın Tür-

kiye Büyük Millet Meclisi salonlarında bir de yemek verildi. Yemekte Meclisler Başkanları, Senatör ve Milletvekillerinden bazıları da hazır bulundu.

Yemektan sonra konuklara folklor ekiperimiz gösterilmek istenildi. Sanatçılarımızın bazıları, Türkiye Büyük Millet Meclisine çağırılarak, sanat gösterileri düzenlendi. Sıllfze ekibinin oyunları büyük ilgi gördü.

Tanınmış Sanatçı: Nuray Akın

Bu arada dikkate değer diğer bir gösteri daha yapıldı:

Alatürka saz yerlerinde kıvrak, şuh nareketlerle seyircilerine neşeli dakikalar yaşatan Nuray Akın adında bir kadın sanatçı da o gece hünerlerini şi ile salona giren kadın sanat ortaya koydu. Beş saz arkadaş, önce büyük bir mumun etrafında dönerek, sözlüm ona Mevlevî ayınına denzeyen bir oyun oynadı.

«Mum ışığında pervane döner
«Gönlüle bin alev yanar
«Söndürme yar söndürme yar
«Divaneye döndürme yar»

Bu beyitin, oynanan oyunun Mevlevîlik ile hiçbir ilgisi yoktur. Eğer Rahmetli Refi Cevat Ulunay, bu hatun kişiyi ve bu oyunu görseydi, kahrından ölürdü. Neyse konumuz o değil. Bu beyit, Mevlevî havalarını andıran bir melodi ile çalınmış olduğundan ve kadın sanatçımız pervane gibi mumun etrafında döndükten sonra sıra Halk Türklerine geldi. Nuray Akın hem

okudu, hem de şöyle döktüre döktüre güzel bir oynadı.

Bu oyun, Parlamenteler arasında bir hayli rağbet gördü. «Bravos» sesleri ile alkışlar bir birini izledi.

Ertesi gün bu olay, Meclis koridorlarında bir bomba gibi patladı: «Milletvekilleri dün gece Türkiye Büyük Millet Meclisinin çatısı altında kadın oynatmış» dediler. Haber kulaktan kulağa fırlıtar halinde dölaştı. Gazetelere her nedense pek yansımada.

O gece yabancı konuklara gerçekte gösterilmek istenen şey, Türkiye Büyük Millet Meclisinin çatısı altında «Kadın oynatmak» değil, konuk parlamenterlere, hoşça vakit geçirtmek, özellikle halk oyunlarını göstermekti. Yalnız yöneticiler, bize kahrına, burada bir hata işlemiş. Halk Türküleri okuyarak, gerdan kıran bir sanatçı kadına bu program da yer vermişti.

Bu hal, çeşitli yorumlara yol açtı. Şöleni tertipleyenler yemektan sonra konukları, Türkiye Büyük Millet Meclisinin dışındaki bir gece kulübüne, bir eğlence yesine götürerek, istedikleri müziği, istedikleri oyunları gösterebilirlerdi. Bu hareket, her şeyden önce Türkiye Büyük Millet Meclisinin «ulvi, kudsi» olan niteliğine yararış bir davranış olmaktan uzaktı.

Senatör ve Milletvekillerinden bazıları, bu olay karşısında duydukları derin hayreti dile getirmek istedi. Hatta içlerinden bazıları, «Olur mu böyle şey?» diyerek, bir önerge vermek ilgili lardan bu konu hakkında bilgi almak fikrini ileri sürdü. Fakat «cevap hazır» diye düşündü, vazgeçti.

«Hatıza-l beşer nişyan ile maıldüce» diye bir söz vardır. Birçok hallerde olduğu gibi, bu da öyle oldu. Umur-u âdiyeden bir olay sayılarak unutuldu gitti.

E. K.

nellikle «CIA'da çalışmak tan, Vietnam'da bulunmak tan rahatsızlık duyduğunu mu?» gibi sorular sormuşlardır. Bazı gazeteciler de «Tahlilci olarak en büyük zaafımız, en büyük başarımız» şeklinde soru yöneltmişlerdir. Ancak soruların çoğu kibarca «CIA» üzerinde dönmüştür.

Komer, genellikle tenis oynamayı sevmektedir. İyi bir teniscisi olduğu söylen-

mektedir. Bunu bilenler, Türkiye'de ikili anlaşmalar, Amerikan üsleri ve Amerikanın AP iktidarından istediği yeni «tavizler» konusunda yeni Büyükelçinin kıvraklığını gözleyebileceklerdir.

Dışişleri Bakanı İhsan Sabri Çağlayangil, ikili anlaşmalarla, Amerikan üsleri konusunda «bitti, bitecek» derken, Amerikalılar, daha açık sözlü dav-

Şehirli

Şairler

Antolojisi

Bir adam kalbini tariyor
Fildişi şirriyle Yahya Kemal ustamızın
Bir başkası ekmek için ölüyor
Nazım Hikmet adamın saçlarını tariyor

★

Orhan Veli öncümüz çok içiyor
Büyük şair çünkü Fransızca biliyor
Oktay Rifat'ın bir havam var
İçinde macun dövüp kelimelerle
Birdenbire gençleşiyor

★

Melih Cevdet denince akla eski Yunan geliyor
Türkiye oradan başlayan kültürlü bir şair
Kadife sesli bülbüllerimiz
Necip Fazıl küçük bir tımarhane
İçine paraları ve atları dolduruyor

★

Ahmet Haşım şiirimizin merdivenlerinden
Gecelik entarisıyla iniyor
Cahit Sıtkı alınının yazısı
İnce sazdan imiliyor

★

Ahmet Muhip anıların şairi
Anılar bitince fener söniyor
Necati Cumalı, Cahit Külebi
Acı çekmişler belli oluyor

★

Fasıl Hüsnü kurak Anadolu
Türkçenin seyrek şairi içinden Kızılırmak akıyor
Cıvı bir gürlütlü Atilla İlhan
Şiirimize nezlevi getiriyor

★

İlhan Berk Neruda'nın fahri konsolosluğu
Lâfi durmadan uzatıyor
İşlek zekânı Metin Eloğlu
Son zamanlarda topallıyor

★

Edip Cansever Amerikan bilardosu
Fakat oyunu iyi bilmiyor
Hep ikinci geliyor Turgut Uyar
İncil'den Tevrat'tan seyrek şarkılarıyla

★

Cemal Süreya hesaplı şair
Boyuna aşkını ölçüyor
İçini havayla dolduruyor Ülkü Tamer
Bakışsız Ece Ayhan yıldandan meze yapıyor
Üstelik bunu yiyenler oluyor

★

Sezal Karakoç'un çerçisi
Boncuk, kilim ve duşu satıyor
Ümit Yaşar güfteden kazanıyor
Şiirimizin hürriyet gazetesidir

★

Arkadan gelen gençler
Bakalım hangi moda uyacak
Avrupa genliği baş kaldırıyor
Bizimkiler kaldıracak birşey arıyor.

Ergin Günçe

Top şimdi kimde?

12 yıl CIA'da çalışmış, Amerikan Elçisi Komer, tanıştığı bazı Türk gazetecilere «rahat konuşuyor» izlenimini vermiştir. Ancak Komer konuştuğularının, daha doğrusu verdiği cevapların tek kelimesinin dahi yazılmasını istememiştir. Gazeteciler ge-

ranmasını beceremekte, «Bitmedi daha, ama, durumdan memnunuz» demektedirler. Amerikalılar, top Türklerle geçince tepki göstermekte, ne yapıp yapılıp topu kapmaya çalışmaktadırlar.

Komer hafta içinde, Başbakan Demirel'i, Pakistan gibi bir iki Elçiliği ziyaret ettikten sonra, bir gece evlilik yıl dönümü dolayısıyla eş ile Ankara oteli-

ne giderek sabahlara kadar dans etti eğlendi. Aynı hafta, MP. «ikili anlaşmalar, Amerikan üsleri, Karadenize geçen Amerikan gemileri» konusunu Bölükbaşın başkanlığın da yaptığı olağanüstü bir toplantıda gözden geçiriyor, bu konu ile ilgili olarak, Bölükbaşın, Başbakan Demirel'i ziyaret edip, bilgi almasına karar veriyordu.

Alkılıç olayı: Aybar Mecliste konuştu

Bir süreden beri, ikinci kez Ceza evine konan Şadi Alkılıç'ın İstanbul dışında bir cezaevine nakledileceği konusu tepki ile karşılanmıştır. Şadi Alkılıç'ın hasta ve raporlu olduğunu, İstanbul dışına çıkarılmasının tehlikeli olacağını bir dilekçe ile Adalet Bakanlığına bildirmiştir. Adalet Bakanlığında bir yetkili, «durumu inceleyeceğiz»ni söylemiştir.

«İnsan Hakları günü» dolayısıyla, parlâmentoda grup adına konuşan TİP Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar, konuşmasında «Alkılıç olayı» na değinmiş, özetle şöyle demiştir :

«Türkiye'de hâlâ fikir suçu vardır. İnsanlar, siyasi ve felsefi inançlarından dolayı hâlâ suçlanmakta ve hüküm giymektedirler. Faşist kanunlar hâlâ yürürlüktedir. İnsan Hak ve Hürriyetleri Evrensel Beyannamesi'nin 20. vîl dönümünü kutladığımız şu sırada, sosyalizmi savunan bir yazıdan dolayı Şadi Alkılıç'ın veniden cezaevine sokulması aklı ve insafı sığır bir iş değildir. Türkiye milli geliri fert başına en düşük memleketlerden biri olmasına karşın çok basım suçu işleyen memleketlerin de başında gelmektedir. Bu ters orantı bir tesadüf eseri değildir.»

Aybar, konuşmasında cesitli devletlerin, genosit suçları işlemekte oldukları sözlerine eklenmiş, özetle şöyle demiştir.

«ABD. Lâtin Amerikası'nı avucunda tutmak için, askeri darbeler yaptırıp, kukla hükümetler kuruyor. Ve bütün bu işler, insan haklarına, milletlerin bağımsızlığına saygı nutukları celtilecek yapıyor.

Yurdumuzda da durum farklı değildir. Tanzimatî Havriye fermanından beri vatandaşların can ve mal emniyetinde, kişisel dokunulmazlığından, inanç ve düşünce hürriyetlerinden, kanun önünde eşitlikten, kardeşlikten söz edilmektedir. Ama bütün bu hürriyetler hele yurdun uzak ölcülerinde, hele köylerde büyük ölçüde kâğıt üzerinde kalmıştır. Vatandaş hiçbir vakit gerçekten kanun önünde eşit olmamıştır; eşit muamele görmemiştir. Ve hâlâ görmektedir...»

Nezihe Meric tutuklandı

Dost Yayınları arasında çıkan «Nazım Hikmet — Bütün eserleri» adlı kitabın toplatılmasından sonra, Yayınvi sorumlu müdürü romancı Nezihe Meric tutuklanmıştır, Ankara Cezaevine kadınlar koğuşuna konulmuştur.

Tutuklanmasından bir gün sonra, Meric'in avuka-

Türkiye'deki

boşluk

İlhan
Selçuk

Adalet Partisi iktidara geçtiği zaman çoğu kişi bir yıl içinde çökeceğini ve her şeyi yüzüne gözüne bulaştıracağını umuyordu. Komprador kapitalizmin Türkiye'deki imkânlarını mücerret hesaplarla değerlendiren solcularımız, iyimser hesaplar içindeydiler. Bu iyimser hesapları İsmet Paşa da benimsemişti. Süleyman Demirel'in iktidar koltuğuna oturduğu günlerde İsmet Paşanın:

«— On ay bile dayanamazlar» dediğini çok kimse unutmamıştır.

Adalet Partisinin iktidarda şaşıracağını ve bir yıla kadar döküleceğini umanların beklediği çıkmadı. Komprador kapitalizminin politikacıları, dâvalarına dört elle sarılmışlardı. Demokrat Parti gibi Adalet Partisi de ne yapacağını biliyordu. Halk Partisi iktidara geçtiğinde «ne deve, ne kuş» politikası uygulandı. tereddütler içinde yuvarlanır, reform der reform yapamaz; sola gidemez, sağa gidemez; munkabiz bir tutumla her şeyi, dondurdu.

Oysa Adalet Partisi bilinçli ve inatçı bir politikanın yoluna birden giriverdi.

Yabancı kumpanyaların sömürü tekliflerine direnen milliyetçi genel müdür ve müdürleri halâç pamağı gibi attı. Memurlar, valiler, kaymakamlar, emniyet müdürleri, arasında geniş çapta nakiller gerçekleştirildi. Bürokrat katlarında başlıyan reform eğilimlerini kendi politikasına aykırı bulan Adalet Partisi komprador kapitalizminin musluklarını sonuna kadar açmakta hiçbir sakınca görmedi. Bir yanda Danıştay'da dâva dosyaları birikirken, öte yanda Demirel iktidarının adamları kilit noktalarına oturmuşlardı. Banka kredileri istendiği gibi ayarlanıyor, Yabancı sermaye teklifleri istendiği gibi tezgâhlanıyor, iş adamlarının bir dediği iki ediliyor.

Pamuk ihracatından gelen dolarların birden yükselmesi, Almanya'daki işçi gelirlerinin 130 mil yona çıkarması, yabancı danışman tavsiyelerinin dikkatle dinlenmesi, Süleyman bey iktidarına umulmayan puvanlar kazandırdı.

Komprador kapitalizminin Türkiye'de iflâs ettiğini düşünenler tereddütlere kapıldılar.

Bu arada Demirel'in sert tenkidleri yapan basına karşı soğukkanlı bir mücadeleyi tercih ettiği de kendisi lehine bir puandı.

Ne var ki bütün bunların eninde sonunda bir iflâsa biteceğini temel meseleleri iyi bilenler ittifak halindeydiler. Temel atma törenleri, cıvacırlı nutuklar, piyasa hareketleriyle Türkiye'deki gerçek kalkınma arasında bir ilişki olamazdı.

Türkiye gerçek bir kalkınmadan çok uzaktı, ama Adalet Partisinin durumu bir süre «İdare ettiğî» görüliyordu. Bu «İdarede» 27 Mayıs'tan sonra adamaklı uyanan komprador çevrelerinin etkin rolünü belirtmek gerekirdi. Memleketin meşhur iş adamları bilinele ve işkili idiler, Türkiye'de komprador kapitalizminin akları dikkatle örüliyordu. Sol cenhe bu selâmete veteri kadar

ti, Asliye Ceza Mahkemesine tutukluluğun kaldırılması için başvurmuş. ancak dosya daha önce, Savcılığa İkinci Sorgu Yarışlığına gönderilmiş bulunduğundan, Asliye Ceza-ya itirazda bulunulmamıştır. Böyle bir işlemin ilk kez olduğu öğrenilmiştir.

Meric'in avukatı, tutukluluk kararının iptali için Ağır Ceza Mahkemesine başvurmuştur.

Sekiz yılda 141-142'den 1000 kişi kovuşturuldu

Profesör Muammer Aksoy İnsan Hakları gününün yirminci yılı dolayısıyla verdiği bir konferansta «Türkiye'de düşünce özgürlüğü üzerinde durmuş, «Türkiye gibi, bir taraftan batılı demokrasî tipini benimsemiş halde, öte yandan da iktisadi, sosyal ve kültürel alanda geri kalmış bir

memlekette düşünce özgürlüğünün taşıdığı olağüstü öneme» değinerek şöyle söylemiştir:

«Düşünce özgürlüğü ciddi bir şekilde sınırlandırılrsa, orada demokrasinin var olduğu asla iddia edilemez.»

141-142 nci maddelerin ve hele onların uygulanışının dünyaya hiçbir demokrasinin rastlanmayacak surette siyasi düşüncelerini açıklanmasını baltalandığını söylüyor Prof. Aksoy. 141-142. nci bazı fıkralarının Anayasaya açıkça aykırı olduğunu bildirmiştir.

«Toprak reformundan sözetme-

nin hattâ, fuhşa izin vermeme fikrinin bile komünizm propagandası sayıldığını ortakul. İse öğrencinin kompozisyon dersinde Lenin'i Atatürk'le karşılaştırıp, Atatürk'ün daha üstün olduğunu belirtmesinin bile komünizm propagandası olarak görül-
düğünü 1958 yılıyla 1966 yılı arasında 1000'den üstünde kişinin «komünizm propagandası» yapmak suçundan kovuşturulmaya uğruştu yollarına gidildiğini bildirildiğini ve sadece muhbirin ifadalarına dayanarak mahkûmlenerek vererek açlıktan ölenler, daha sonra sorulara cevap vermiştir.

Yabancı Sermaye Sorunu

Ali GANIOĞLU

Dış ülkelere borçlanırken özel sektöre izin verilirse, ölçünün elden kaçması eğilimi doğar. Aşırı borçlanmalar borcun toplam maliyetini yükseltir ve belki de mutsuzluğun artışı gidermek için extra borçlanmalar olur. Özel kesim, uluslararası sermaye piyasasında faiz haddi, ülkedeki yatırımların faydasına eşit olduğu sürece borçlanmaya devam edebilir bu da borçlu ülke için istenmez durumlar yaratır. Özel kesimin aşırı borçlanmasına karşı en etkin çare, borçlanan yabancı sermayenin gelirlerinden vergi almaktır.»

Yukarıya aldığımız deyimler, Massachusetts (M.I.T.) üniversitesi Teknoloji bölümünün yayınlanan bir araştırmasından alınmıştır. Pranab K. Bardhan tarafından «En uygun dış borçlar» konulu yapılan araştırma, özellikle gelişmekte olan ülkelerin borçlanma eğilimlerine yeni bir ışık tutmaktadır. Yazarın bütün iktisat ve matematik hünerine rağmen, aşırı dış borçlanmaların bu ülkelerde özel kesim kanalıyla olacağı sandığı görülür. Oysa ki dengesini bula mamış ülkelerde aşırı dış borç dramı, çoğunlukla kamu tarafından oynanmaktadır.

Ulusal çıkarları gözetemiyen kamu, iktisadi kalkınmada dış borçları bir kurtuluş yolu olarak görür. Başa geçen kadro, yabancı sermaye, dış borç, teknik yardım, proje kredisi gibi imkânlar karşısında son derece yumuşak başlıdır. Bunları sağlamak ta beceri gösterenlere ikbal kapıları ardına kadar açılır. Yurdun kamu yararı, ileriki yıllara ait mutluluğu, hattâ gururu ve haysiyeti bile dış para uğruna ihmale uğrar. Tediyе blâncosu açığını kapama çareleri, ihracata dönük üretim, ithalâtı ikame eden yatırımlar kanalının dışında, kapı kapı dış kredi müesseselerini dolasmakla aranır. İhracata dönük bir üretim, ithalâtı ikame eden yatırım, sanayileşmek demek olduğundan, kimse tarafından benimsenmez. Dış borç sağlamak için zaten kesinlikle sanayileşmekten bahsetmek, ihracata dönük üretimden söz etmemek gerekir. Aksi halde konsorsyundan ya da Dünya Bankasın-

dan kredi alınmaz. Bu kurumlar, Türkiye'nin sanayileşmemesi şartı ile kredi verirler. Sanayileşmeyince de dış borç ve kredilere de daima muhtaç hale gelirsiniz.

Yabancı sermaye hareketi ilk defa Türkiye'de 1951 yılında başlamıştır. 1954 yılına kadar yılda 8 ve 10 milyon dolar civarında idi. 1956 da 2 milyon dolara kadar azalmış 1958 de tekrar 8 milyon dolara yükselmiştir. Bu gün Yabancı Sermaye hareketi 25 — 30 milyon dolar civarında oynar. Nedir bu miktar? Bu miktar, tediye blâncosundaki sermaye hareketinin sadece yüzde 9 u ve toplam yatırımların da yüzde 2,5'u kadardır. 12 yılda 1951 — 1963 yılları arasında 256 yabancı sermaye teklifi olmuş, bunlar kabul işlemi görmüş, fakat sadece 103 tanesi gerçekleştirilmiştir. Bu 12 yılda memleketimize giren yabancı sermaye tutarı ise sadece 1 milyar 576 milyon liradır. (1)

Acaba yabancı sermaye ile kurulan şirketler Türkiye'de hangi sektörlerle rağbet etmektedir. Aşağıdaki tablo çok iyi bir fikir vermektedir. Toplam sermayenin yüzde 30,3 oranında tercih ettiği sektör, Metal dışı sanayi sektörü iken, yabancı sermayenin payı bu sektörde sadece yüzde 2,3 dır. Demek oluyor ki yabancı kaynak bu sektörü kendisi için cazip görmemektedir. Yabancı kaynağın en cazip gördüğü sektör, lastik sektörüdür. Yabancı para, Türkiye'de lastik işi yapmayı çok tatlı buluyor anlaşılır. Makine imalatı sanayi ise hiç iltilaf etmiyor.

Tablo 1. Yabancı Sermaye şirketlerinin yatırımlarının sektörlere göre bölüşümü

Böyledir zaten. Gelişmiş ülkenin sermayesi, gelişmemiş ülkelerde makine imalatı sanayiinden hoşlanmaz.

Devlet Planlama Teşkilatının 1964 yılında yabancı sermaye şirketleri arasında yaptığı bir anket çok il-

gi çekicidir. Anket kapsamına giren 38 firmanın toplam sermayesi ne kadarmış biliyor musunuz. 379 milyon 362 bin lira. Bu firmalar Türk bankalarınca açılan krediler toplamı ise 440 milyon 870 bin lira. Şimdi beraber şaşıralım. Kim kimi finanse ediyor. Yabancı sermaye giriyor ama kendisini biz finanse ediyoruz. Çünkü 879 milyon liranın sadece 216 milyon lirası yabancı sermaye. Yani bizim banka kredisinin yarısından az.

Yabancı Sermaye ithali yoluyla iktisadi kalkınmasını hızlandırmış memleketler de mevcuttur. Bunların başında Almanya ve sonra da Yunanistan gelir. Fakat bunların hiçbirisi, bu işi «borca muhtaç» patolojisi için de yapmamıştır. Aksine dış borca ve yabancı sermayeye akıllıca meydan okuyarak başarmıştır. Dış borç ve Yabancı Sermaye bir karşılıklı menfaat çatışması ve menfaat muvazenesi meselesidir. Yabancı Sermaye ithali yahut dış borç temini zorunluğunda olan ülkeler, kendi ulusal çıkarlarını düşünerek, borç vermekte âdeta yarışan gelişmiş ülkelerin bulunduğu nu unutmamalıdır. Bütün az gelişmiş ülkeler bir an için kendi aralarında anlaşarak, borç almamaya ve yurtlarına yabancı sermayeyi sokmamaya karar verseler, acaba gelişmiş ülkeler durumu nice olur! Stokları artar, fiyatları düşer, deflasyonun pençesinde, iktisadi krize yuvarlanarak, borç verecek ülke aramaya başlarlar.

Ulusal çıkar bilincine erişmiş bir iktidar, yabancı sermayeye kumanda etmesini bilen bir iktidardır. Şimdi dış borç açısından bizdeki durumu geliniz birlikte tablo 2 den inceleyelim. Meselâ 1962 yılında 178 milyon dolar kredi alınmış, bunun 33 milyon doları dış borçların faizlerini, 97 milyon doları da taksit ödemelerinde kullanılmıştır. Yani alınan 178 milyon dolarlık kredinin 130 milyon doları Türkiye toprakları ile tanışma şerefine nail olmadan, dışarda mahsup işlemine tâbi tutulmakta ancak yüzde 30'u yurt içinde kullanılmaktadır. 1963 de durum biraz iyileşir. Alınan 266 milyon doların yüzde 46 sindan istifade edilmiştir. 1965 de bu oran yüzde 16 dır. Yani 226 milyon dolar borç alınmış bunun hemen yüzde 84'ü eski borçların faiz ve taksitlerini ödemede kullanılmıştır. Yakin bir gelecekte ülkemiz, borç ödemek için borçlanmak zorunluğunda kalacak ve o zaman asıl kötüsü ne sanayileşmekten, iktisadi bağımsızlıktan bahsetmek imkânı kalmıyacaktır.

Bugün memleketimizin ekonomisi öyle bir duruma gelmiştir ki dış borcun şartları üzerinde fikir yapmak, ulusal çıkarlara göre karar vermek hiçbir sorumluyu ilgilendirmemektedir. İsabetsiz borçlanma politikası yüzünden bu hale düştük. Şimdi soruyoruz: Bu işin sonu nereye varacak? Kim artık yeter diyecek.

(1) DPT. Türkiye'de Yabancı Sermaye Yatırımları Şubat 1964.

Sektörün Adı	Toplam Sermaye Dağılımı		Yabancı Sermaye Çısmının Dağılımı	
	%		%	
Tarım	0,1		0,5	
Madencilik	1,5		3,0	
Gıda	6,0		10,3	
Tekstil sanayii	0,2		0,2	
Kimya Sanayi	6,1		11,4	
Lastik Sanayi	22,5		30,6	
Metal dışı sanayi	30,3		2,3	
Madeni eşya	6,1		7,1	
Makina imalatı	1,4		2,9	
Elektrik cihazları	9,3		11,6	
Taşıt montajı	6,4		3,2	
Turizm	1,2		2,3	
Hizmetler	8,7		15,0	
Toplam	100,0		100,0	

Durumu ve Kullanım Oranı.

1963	1964	1965	1966
31	31	30	33
114	110	161	149
141	141	191	182
266	181	226	260
%47	%22	%16	%29

Tablo 2. Dış Borçların

	1962
Dış borcun faizleri	33
Dış borç taksitleri	97
Toplam Geri Ödeme	130
Alınan Dış Kredi	178
Kredinin Kullanım Oranı	%30

Sosyalist eylem sorunu

Sosyalizm, bilindiği gibi, ancak sanayileşmiş toplumlarda tam olarak gerçekleşebilir. Oysa Türkiye henüz sanayileşmemiş bir memleket. Bundan ötürü Türkiye'de sosyalizm, sosyalist bir partinin iktidara geçmesiyle hemen gerçekleşmiş olmayacaktır. Bu iktidarın büyük gayretler sarfederek memleketi sosyalist biçimde sanayileştirip kalkındırarak sosyalizmi kademe kademe gerçekleştirmesi gereklidir.

Meseleye bu yönüyle bakınca, sosyalist eylemi, sosyalizm için mücadeleyi iki büyük safhaya ayırmak mümkündür ve gereklidir. Biri iktidardan evvelki yani muhalefet safhası, diğeri iktidardan sonraki safha. Bu iki safha arasındaki bir yandan farklılığı diğer yandan da organik bağlantı ve devamlılığı daima ve açık bir şekilde hatırlama tutmak lazımdır. Çünkü insanlar çok defa, sosyalist partinin iktidara geçmesi anından itibaren sosyalizmin bütün unsurları ile gerçekleştireceğini düşünmek eğilimi ve yanılgısı içindedirler. Bu yanılgının somut belirtisi bütün meselenin iktidara geçmekten ibaret olduğu, sosyalist eylemin ve sosyalizm için mücadelenin bu noktada bitmiş olacağı düşüncesidir. Oysa, yukarıda da belirtmiş olduğumuz gibi, iktidara geçmek sosyalist uygulamanın sadece başlangıç noktasıdır. Sosyalizm bu andan sonra emekçi halkın rızası ve aktif elbirliği ile gerçekleştirilecektir. İşte bunun için ki, bahis konusu iki safhayı birbirinden ayırmak ve muhalefet safhasında hem emekçi halkı hem de onun öncüsü durumunda olan partiyi iktidara safhasının görevlerini başaracak şekilde hazırlamak lazımdır.

II.

Sosyalizmi emekçi halk kuracağına göre, sosyalist eylem de emekçi halkı sosyalist bilince ulaştırmak ve siyasi iktidara için örgütlemek amacıyla çaba sarfetmek demektir.

Sosyalist eylemin temelini ideolojik mücadele teşkil eder. Çünkü in-

sanlar kendiliklerinden, yalnız kendi hayat tecrübelerine dayanarak ancak sınıf bilincine ulaşabilirler ve gene ancak sınıflarının ekonomik çıkarları için mücadele ederler. Örneğin, işçilerin ücretlerini artırmak ve diğer iş şartlarını iyileştirmek için topluca ve sendikaları vasıtasıyla yaptıkları mücadeleler bir sınıf mücadelesidir ama sosyalist mücadele değildir. Çünkü bu mücadelelerin amacı kapitalizmi değiştirip yerine sosyalizmi kurmak değil, fakat kapitalist düzen içinde milli gelirdeki paylarını artırmak (ücretlerini yükselt-

SADUN AREN

Memleketin içinde bulunduğu şartlara göre eylemin hızını tayin etmek gerekir. Ancak bu işin doğru olarak yapılabilmesi ve karar mevkisindeki kimselerin mizaç özelliklerinin etkisini azaltabilmek için, partinin üst kademelerinin tabanla ve partinin bünyesinde halkla sıkı temas halinde olması gereklidir. Bu sağlandığı takdirde, ne emekçi halkın fazla önüne sıçrayarak, ne de hele gerisinde kalınarak ondan kopmak ve yozlaşmak tehlikesi bahis konusu olmaz.

mek) ve diğer çalışma şartlarını iyileştirmek. Aynı şekilde, topraksız ya da az topraklı köylülerin yürüyüşler, mitingler yapmaları da bir sınıf mücadelesidir ama sosyalist mücadele değildir. Çünkü bunların da amacı kapitalist düzeni değiştirmek değil, fakat bu düzen içinde ekonomik durumlarını iyileştirmek. Sosyalist bilincin ve sosyalist mücadele, basit sınıf bilincinin ve ona dayanan ekonomik mücadelelerin daha ötesindedir.

Gerçekten sosyalizm sanayileşmenin doğal bir sonucu olarak meydana çıkmış olan bilimsel bir dünya görüşü, bir toplum sistemidir. Sosyalizmin ne olduğunu anlamak için, diğer bilimleri de anlamak için olduğu gibi, özel bir çaba sarfetmek ve onu öğrenmek lazımdır. Diğer bir deyimle, nasılsa sadece ayın, güneşin ve yıldızların hareketlerini gözlemlemek bizi astronomi bilgini yapmazsa, aynı şekilde sadece ekonomik sınıf mücadelesi yapmak da bizi o-

nun parti şeklinde olması zorunludur. İktidara mücadelesi yapmaya elverişli olmayan sendika, dernek, kooperatif gibi örgüt biçimleri tek başlarına bir mana ifade etmezler. Bunlar siyasi örgüt, yani partiyi destekledikleri ölçüde sosyalist iktidara mücadelesine katılmış olurlar ve mana kazanırlar. Çünkü açıktır ki iktidara yönelmemiş olan bir sosyalist mücadelenin hiçbir anlamı yoktur, böyle bir mücadeleye sosyalist mücadele denmez.

Sosyalist partinin halkla irtibatlı, sağlam ve güçlü bir örgüte dayanması zorunluluğu sosyalizmin mahiyetinden doğmaktadır. Sosyalizm mevcut düzende köklü dönüşümler yapılmasını gerektirir.

Örneğin bir toprak reformu yapılacaktır, küçük müstahsil kooperatifleştirilecektir, dış ticaret devletleştirilecektir ve böyle. Oysa bunlar sadece parlamentodan kanun çıkararak gerçekleştirilecek değil. Bu işler için emekçi halkın rızası ve aktif desteği gerekir. Aksi halde Meclisten çıkarılan kanunlar kağıt üzerinde kalırlar. Kısacası sosyalizm yalnız Büyük Millet Meclisi'ne değil halk içine de girer ve halk ile Meclis arasında tam bir ahenk ve anlayış sağlamak zorundadır.

Diğer partiler, yani bu düzenin partileri için böyle bir zorunluk yoktur. Çünkü düzende hiçbir önemli değişiklik yapacak güçleri yoktur, halkın aktif desteğini sağlamak gereğini duysunlar. Onlar için sadece Mecliste çoğunluğu almak yeterlidir. Bundan ötürü, bu partilerin örgütleri sadece seçimlere girmenin bir vasıtası olarak önemlidir ve sadece seçimden seçime faaliyet gösterirler. Oysa sosyalist partinin örgütü devamlı olarak faaliyet göstermek zorundadır.

IV.

Birçok defalar ve birçok kimseler tarafından belirtilmiş oldu-

ğu gibi, Türkiye İşçi Partisi sosyalist kimliğini kabul ettirme mücadelesini tamamlamış ve bir süredir örgütlenmeyi ön plana almak durumuna gelmiştir. Son sıralarda Parti içinde çıkmış olan ve mahiyetini geçen sayıdaki yazımızda anlatılmaya çalıştığımız teorik ihtilafın, kısa zamanda parti içi demokrasi, parti içi eğitim ve örgütlenme konularındaki sıkıca kapsayacak bir şekilde genişlemesi bu yargıyı doğrulamaktadır. Hiç kuşku yoktur ki, önümüzdeki devrenin temel eylemi Partinin örgütünü geliştirmek ve çeşitli kuruluş ve organları arasında ahenkli çalışmayı ve sıkı bir işbirliğini sağlamaktır.

V.

Son olarak sosyalist eylemin temposu, çalışma hızı üzerinde durmak isteriz. Gerçekten mesele sadece doğru yol üzerinde olmak değildir. Bu yol üzerindeki hareketin hızı da önemlidir. Hatta çok defa bu hızın derecesi temel bir ihtilaf konusu olabilir.

Şüphesiz ki bu konuda objektif bir ölçü koymağa imkan yoktur. Memleketin içinde bulunduğu şartlara göre eylemin hızını tayin etmek gerekir. Ancak bu işin doğru olarak yapılabilmesi ve karar mevkisindeki kimselerin mizaç özelliklerinin etkisini azaltabilmek için, Partinin üst kademelerinin tabanla ve Partinin bütününün de halkla sıkı temas halinde olması gereklidir. Bu sağlandığı takdirde, ne emekçi halkın fazla önüne sıçrayarak, ne de hele gerisinde kalınarak ondan kopmak ve yozlaşma tehlikesi bahis konusu olmaz.

Bu böyle olmakla, yani halktan kopmamak esas olmakla beraber tam halkın yürüyüş temposuna ayak uydurmak ta söz konusu değildir. Sosyalist eylem, toplumun doğal ve kendiliğinden olan gelişmesini bilincil olarak hızlandırmak demektir. Yani parti halkın kopmayacak kadar önünde gidecek ve onun kendiliğinden olan gelişmesine ilave bir hız ve yön verecektir.

Sosyalist Hareketin Sorunları: 2

Behice Boran

Dünyada iç mücadelelere ve çekişmelere meydan vermeden yürümüş büyük bir işçi sınıfı hareketi yoktur. Sosyalist hareketi yoktur. Sosyalist hareket hem dış çevre ve güçlerle, hem de içten mücadeleler vererek oluşup gelişir. Türkiye'deki sosyalist hareket buna istisna teşkil etmemiştir, edemezdi.

Geçen yazında TIP'in sosyal sınıf bileşiminin (terekkübünün) etkilerine işaret etmiş ve buna, sık sık seçimlere girme ve seçimleri kazanma gereğinin etkisi de eklenince, partinin nasıl emekçi kitleleri eğitip, örgütleyip onların bilinçli oylarını abna amacından daha kolay oy toplama yollarına doğru itelendiğini göstermeye çalışmışım. Bu, teşkilât — kadroların — yetiştirme kolay — ve çok oy — toplama çelişkisi olarak belirmiştir. Mesele, bir sosyalist parti için, bu ikisi arasında var olması, yaratılması gerekli karşılıklı ilişkiyi doğru teşhis edip, doğru nitelendirmek ve doğru uygulamaları, geçmektir.

TIP, in büyümesi bir yandan örgütün Anadolu'da yayılması ve emekçi köylü kitlelerin partiyeye artan bir ilgi göstermesi şeklinde olurken, bir yandan da TIP büyük merkezlerde aydın kadrolar kazanmıştır. Özellikle İstanbul ve Ankara'da üniversite öğretim üyeleri arasında Partiyeye ilgi ve üye olma durumu gelişmiştir. Çok önemli bir gelişme de bütün Türkiye üniversitelerinde sosyalist öğrenci hareketlerinin oluşması, büyük kısmının TIP paraleline girerek yan güçler örgütlenmesidir. Parti yazısında işçi sınıfından ziyade küçük burjuva eğiliminden tam kurtulamamış emekçi kitleler kısmının ağır basması partiyi oy toplama amacına doğru, üst yapı sorunların ön plana alan romantik bir halkçılık politikasına doğru çekenken, kendii aydınları ve yüksek öğrenim gençliğinin etkisi de daha bilinçli ve mücadeleci kadro yetiştirme amacına doğru çekmektedir. Bu eğitim ve kadro sorununun da olumsuz ve olumlu yanları vardır.

Bir kısım aydınlar ve gençlik eğitim deyince az çok okul öğretimine benzer bir eğitimi faaliyeti kastetmektedirler. Bir taraftan fese, sosyoloji ikhtisat vb. konularda kurslar, konferanslar, seminerler düzenlenmesi, öbür yandan küçük okuma grupları meydana getirilerek sosyalist kitapları okunması, tartışılması düşünülüyor. Bu çeşit parti — işçi eğitim daha ziyade parti dışındaki sosyalist çevrelerde yaygındır, ama parti içinde de böyle düşünceler vardır. TIP bu çeşit bir eğitim anlayışına ve faaliyetine ilifat etmedi. Bir kez böyle bir eğitim için parti maddi imkânlarına sığınmadığıdır. Kurslar konferanslar ancak İstanbul ve Ankara'da yapılabildi ve kısmen de yapıldı. Felsefe ve sosyal bilim dallarında sosyalist teorileri verebilmek için belli kitapları izleyip anlatmak yeterli değildir; bu konulara gerçekten hakim Türkiye'nin tarihsel doğrultusunu ve şartlarını iyi bilen öğrenci ve eğitmenlere ihtiyaç vardır. Birden formel ektibis bir eğitime geçmek, iyi yazmedilmemiş bir takım teorik formüllerin ezberlenmesinden tekrardan ileri gitmenin bir sonuç verebilir. Bunu söylemek, bir okutmuş düşmanlığı değildir. Sorun, kitapların ne zaman, nerede ve nasıl kullanılabilirliği sorunudur.

Parti için eğitimi okul biçimi bir eğitim olarak düşünmekten çok önce, eylem içinde ve eylemle ilişkili bir eğitim olarak düşünmek ve uygulamak gerekiyor. Partinin bir eylem, bir poli-

tik mücadele aracı olması bu gerektirdiği gibi sosyalizmde teori ile pratiğin birbirinden ayrılması, birlikte oluştuğu ilkesi ve modern pedagojinin öğretim usulleri de bunu gösteriyordu. Öğretim sürecinde öğrenenin ilgisi ön şart ve başlangıç noktasıdır. Öğretim, öğrenenin ilgilendiği veya ilgisinin uyandırıldığı somut ve özelden soyut ve genele, mahalli ve aktüel olanlardan yurt çapında, dünya çapında ve daha uzun vadeli sorunlara doğru geliştirilir. Parti için eğitimin bu safhasında Parti programı ve çeşitli konularda Parti görüşlerini belirten yüksek organlar kararları, bildirileri, demecü özetleri öğretimin mahzemesini teşkil eder; mahalli sorunlar, yurt ve dünya sorunları bunlar ışığında incelenir, değerlendirilir. Teşkilât kademelerinin çalışmalarıyla karşılaştıkları sorunları ele almak, aydınlatmak ve alt kademelerin bu sorunları ve pratik tecrübeleri ışığında Partinin örgütlenme politikasını teşhis etmekte başta gelen bir ödevdir.

Sosyal bilim dalları üzerinde kurslar vb. eğitim uygulamaları ancak daha uyumlu, teorik konulara daha yatkın, yetişmiş elemanlara verilir. Parti dışındaki emekçi kitlelerin eğitilip bilinçlendirilmesi ise, onların sorun ve ihtiyaçlarına sosyalist açıdan doğru formüle edilmiş, geçerli çözüm yollarını sınıf açısından ortaya koyup öğretmek olur.

Bugünkü anlaşmazlık altında eğitim konusundaki bu çelişki de yatmaktadır. Parti programını, yayınlarını vb. eği-

Tip.'in İç Çelişkileri

sosyal politik müesseseler, ideolojiler ilişkisini çok basitleştirilmiş, şematik formüllerle izah etmenin yeterli ve geçerli olmadığı doğrudur. Bugün bu sorunun Batıda sosyalist teori alanında, son dönemin pratikteki sonuçları, olayların gelişmesi ışığında tartışıldığı, sosyalist teorinin gerçek algıları kapsayacak şekilde geliştirilmeye çalışıldığı doğrudur. Ama sorun henüz çözülmüş ve kesin sonuç bağlanmış değildir. Ve bu tartışmalar da her ileri sürülen görüş — bu görüşün sahibi ne kadar ölümlü kişi de olsa — mutlaka doğru olarak kabul edilmez. Hele sorun Türkiye'de enine boyuna incelenip tartışılmadan, Türkiye'nin gerçekleri etrafında incelenmeden, temel çelişki zamanla taktik çelişki haline geldi veya bir toplumun özel şartlarına göre temel çelişkinin özünde daha taktik çelişki belirbilir veya üst yapı temel yapıyı üst ten belirler ve Türkiye'de bugün üst yapı çelişkileri ağır basmaktadır, ön plandadır gibi hükümlere kestirilmeye varmak çabası doğru değildir. İyice pişirilip kotarılmış bu çeşit kişisel görüşleri III. kongrenin son gününde acele kaleme alıp karar tekliyi olarak kongreye sunmak ve yaygaraya getirip oylatmak ne bilime, ne sosyalist dürlüğe bağdaşmaz. Ve bunlar artık kongre kararlarıdır her parti bunlara uymaya mecburdur sözü kimsenin bağlamaz. Kaldıkı, üst yapı sorunlarına bu şekilde sınırsız yeşil ışık yakmak çok zararlı sonuçlar verebilir, hat ta partiyi güç durumlarına sokabilir. Artık her türlü demagojiye kapı açılır; böyle 'teorik' ve 'bilimsel' bir yeşil ışık yakıldıkı merkezden alt kademelerdeki parti propagandalarında nerele kadar gidilebileceğini kontrol etmek, zaptı rapt e almak istense de mümkün olmaz.

Bir toplumdaki belli bir zaman noktasında, belli bir dönem de üst yapı çelişkileri ve sorunları ne kadar günün konusu (aktüel) hale gelse, temel çelişkiye öneminden birşey kaybetmez çünkü üst yapı çelişkilerini kendi başlarına — temel çelişkiyi bir yana veya ikinci plana bırakarak — ele alıp sosyalizm doğrultusunda da bir çözüme kavuşturmak, veya bir çözüm yoluna sokmak mümkün değildir. Bir çelişkinin 'temel' oluşunun nedeni de budur zaten, diğer çelişkilerin sosyalizm doğrultusunda çözümü

nün buna bağlı oluşudur. Ama bunu söylemek, diğer çelişkileri (taktik çelişkileri, üst yapı çelişkilerini) ihmal ederek veya önem semiyerek, sadece temel çelişki üzerinde çabşarak toplumsal düzen sorunu çözümler demek de değildir. Şimdiye kadar üst yapı sorunları, etkileri ihmal edilmedi diye dikkati ve çalışmaları bu yöne teksif ederek bu sefer de temel çelişkiyi ihmal etmek yönünde bir yanlış yola düşmek olmaz; alt yapı — üst yapı ilişkilerini gerek genel ve gerek teorik düzeyde, gerekse somut bir toplumda somut olarak teşhis edip sorunları açıklığa kavuşturmak gerekir. Sadun Aren'in TÜM'ün geçen sayısındaki yazısında işaret ettiği gibi, üst yapı ile ilgili bir takım sorunların sosyalizm doğrultusunda olumlanacak çözümleri de vardır. Bunlar kısmi ve yüzeysel çözümlerdir, sorunları temelden çözmez; ama halk kitlelerinin bugünkü ideolojik durumunda daha kolay anlaşılır çözümler vardır. Sosyalistlerin görevi işin kolayına kaçmak değil, üst yapı sorunlarının alt yapı ile, sınıf ilişkileriyle bağlantısını kurarak kitleleri sınıf bilincine vardırarak ve onları, sınıf ilişkileri düzenini değiştirilmesiyle ancak diğer bütün sorunların tam ve kesin çözüme kavuşturulabileceğine inandırmaktır. Emekçi kitleleri bilinçlendirmek budur ve bilinçli oylar ancak böyle elde edilebilir.

Bir sömürü düzenini ayakta tutan husus, sadece, sömürücü sınıfların ekonomik ve politik bakımından güçlü ve egemen olması, ceza kanunları ve polis aracılığı sömürülen sınıfları baskı ve kontrol altında tuttuğu değildir. Mevcut düzeni haklı, hiç de değilse tabii ve normal bir düzen gösteren fikir ve inançları — egemen sınıfların ideolojisinin — sömürülen sınıflara da kabul edilmesinden asıl düzeni ayakta tutan, Sömürülen sınıflar egemen sınıfların idolojisinin koştukları, mevcut düzenin dayandığı fikirlerin, inançların, sosyal değerlerin yanlış, haksız, geçersiz olduklarını anladıkları zaman düzenin temelleri sarsılır ve ceza müeyyideleri, polis baskısı yetmez olur sosyal değişme sürecini önlemeye. Bu nedenle de, sosyalist propaganda da halk kitlelerinin bugünkü ideolojik durumunu dikkate almak gerektirir, ama amaç bu duruma pasif bir şekilde uymak, nazıya göre serbet vermek değil, sistemli ve örgütlü çalışmaya ile kataların bugünkü düzeni deno yana şartlandırılmış durumunu değiştirmektir. Bilinçlendirme bu demektir. Emekçi kitlelerin bugünkü düşüncesini, tutumunu, eğilimlerini ve siyaset ettiği somut sorunları dikkate almadan, halkta bugünkü bilinç veya bilinçsizlik durumunda temas ve bağlantı kurmadan, soyut bir sosyalizm propagandası (örneğin, sömürünün, artık değerin, sosyal sınıf kavramının anlatılması gibi) ne kadar verimsiz, kısır, halkı partiden uzaklaşırca olursa, bugünkü durumuna pasif şekilde uymak, halkla hiçbir ilişkiyi kurarak onu kendi durumunun temel nedenlerinin ve sınıf mensubiyetinin bilincine vardırmayan bir çalışmaya da — kısa vadede oy getirme bile — Türkiye'nin sosyalizm doğrultusuna sokulması bakımından aynı derecede kısır ve olumsuz olur.

Üst yapı sorunlarını verilecek ağırlık ve üst yapının alt yapıya karşılıklı ilişkisi ve etkilmesi sorunu, Doğu ve Güney Doğu illeri durumunun izahı ve değerlendirilmesi konusunda da özellikle önem kazanmaktadır. Bu bölgede yerli bir burjuvazi ve küçük burjuva aydın tabaka gelişmektedir. Yeni kuşak ağa çocukları da yüksek tahsil görüp serbest mesleklerle, politika yapırmaktadır. Doğunun geri kalmışlığı, yoksulluğunu üst yapı faktörleriyle izah etmek, buraları halkı Türkçeden gayri diller konuştukları, etnik ayrıtlıklar gösterdikleri için gelişmiş ve bugünkü iktidardarlar kasten ihm edilmiş olmasıyla izah etmek kâtilerde daha kolay anlaşılır ve inandırıcı izah tarzıdır. Doğu'da idarenin vil pottis, jandar ma baskısına daha şiddetli olmuştur, halkın konuştuğu dilden dolaşıp hozaşım ters muamele görmesi de bu izah tarzını doğrular. Diller olarak görülmede ve gösterilmekteydi. Sosyalist izah şekli, yani bütün bu sorunların ve durumların temelinde kapkaççı kapitalist düzenin, sosyal sınıf ilişkilerinin yatmasını; Anayasamızın yarınca hevese diledin, irk, vil, farklar gözlenmek sadını eşit muamele, herkesede madde ve mânevi k'şliğini geliştirme imkânlarının ancak sosyalist bir düzende sağlanabileceğini anlatmak ise çok daha zordur. Bundan dolayı sosyalistler, yukarıdaki birinci tezi benimseyip sayan Doğu burjuva politikacılarının karşısında, halkın kazanmak bakımından, elverişsiz bir durumda kalmaktadırlar. Üst yapı sorunlarını ön plana almak politikası, ister istemez, bazı kafalarda, önce Doğu sorunu, sonra sosyalizm mi; önce sosyalizm sonra Doğu sorunu mu? sorunu yaratacaktır.

Doğu ve Güneydoğu illeri sorununun, sadece ekonomik ve sosyal gelişmede, bu illerin diğer bölgelerden daha geri kalmış olmaları sorunu olmadığı ortada bir de etnik sorunu olduğu aşikârdır. İktidarlar, egemen sınıflar ve onların sözcükleri ve basını Doğu sorununu memleket kamu oyuna duyurmamakta ve durumu baskı usulleriyle idare etmekte ısrar etmişlerdir. Oysa sorunlar, deve kuşu gibi başımıza kuma gömüp görmeyizlikten gelecek çözülmez. Yüzyirmi yüzyıla ikinci yarısında ve bugünkü Anayasamızın hükümleri muvaceshesinde, Türkiye'den başka dil konuşan, sosyolojik özellikler gösteren milyonlarca insanın millet topluluğu içinde ikinci dereceden bir yurttaşlık grubuyum gibi muamele görmeyi demokratik hak ve hürriyetlerinden eşitleyenden maktan engellenmeyi kabul edemeyeceklerini anlamak gerekir.

Gerçekçi ve millîtin ve yurdunun bütünlüğü koruyucu bir politika bu anlayışı göstermeye zorunlu kılabilir. Modern devlet anlayışı ve Anayasamızın Türkü tanımlaması da bunu gerektirir. Bugüne kadar iktidarların izlediği politikada, objektif gerçeklere aykırı, ters politikalarda ısrar etmek —hele memleketimizin dünya rapundazı tut kuvvetlerin çarpıştığı bir bölgede bulunması da göz önünde tutulunca — Türkiye'nin başına beklenmedik ağırlık gelebilir.

Bizim kesin görüşümüz şudur ki, Doğu sorunu gerek ekonomik gerekse sosyal — etnik yönü ile ancak sosyalist düzende çözüme kavunur ve bütün yurttaşlar dil, din, mezhep, irk ve cinsiyet ayrımı yapılmaksızın demokratik eşitlik ve özgürlüklere

kavunur, maddi ve mânevi kişiliklerini geliştirmek imkânlarına sahip olur. Aksini düşünen işçi — emekçi sınıf ve tabakaların egemen sınıflar karşısında gücünlü bilmek ve Doğudaki emekçi halkın kaderini mahalli burjuva ve küçük burjuva aydınların, politikacıların politik iktidarsızlarına feda etmek olur. Sosyalizm ve sosyalistler her türlü sömürçüye, baskı ve şiddet usullerine karşıdır, ama sosyalist hareket içinde bölümlü küçük — burjuva — milliyetçiliği eğitilmişlerine de aynı dercede karşı çıkarlar.

Geçen yazımızda TIP in kuruluşundaki bir zaafa işaret etmiş, partinin bir grup işçi — sendikacı tarafından kurulduğunu, ama sosyalist niteliği ni özellikle sosyalist aydınların yukarıdan aşağıya teşkilât kademelerinde yer almalarıyla kazanıldığı sosyalist bilince varmış teşkilât kadroları yetişmeden partinin yayılıp kitle partisi haline geldiğini anlatmıştık. Bu da iki yanlış bir gelişki yarattı partide. Bir yandan kurucu — sendikacıların bir kısmı partinin kurucusu olmayı partinin sahibi olmak anlamına aldılar ve parti kendi vesayetleri altındaymış gibi davrandılar. Hatta bazıları kendi şahıslarında işçi sınıfı temsilcisi olduğunu görüp işçi sınıfı adına parti kurullarını, aydınları denetlemek iddiaları öne sürdüler. Ama bu derece iddialı davranırken, kendilerini bil sekiş viz sürecin de birer sosyalist olarak yetiştirmeye parti çalışmalarına vakfetmeye pek önem vermediler. Esas işleri sendikacıları, ama sınıf

TIP hareketinin yeni bir aşamaya ulaştığını kabul etmek ve bunun gereklerini yerine getirmektir. TIP, geçen yazımızda açıklamaya çalıştığım gibi, memleket sahinada yayılarak genişlemesine büyümüş, fakat bu sığ ve gevsek bir büyüme olmuştur. Şimdi, sınıfları, teşkilât kadrolarını daha bilinçli, mücadeleci, sosyalist kadıksıktırmak, merkezile iller, ilerle ilçeler arasındaki bağlantıları sıkılaştırarak haline getirmek, partinin derinlemesine kök salmasını sağlamak dönemi gelmiştir.

kurucu sendikacı oldukları için partide yüksek mevkî ve denetim hakları olacaktır. Bu iddiaları bir iddialı tavırla ebelte sendikacılara karşı olumsuz tepkiler yaratmakta geçimedi. Çelişkinin öbür yanı da sendikacılarla işçiler arasındaydı. Profesyonel sendikacıların memleketimizde imtiyazlı, kendi şartlarına göre hayat seviyesi yüksek bir sendikacı kadrosu yaratma istedi. Sendika yönetimindeki aksaklıklar ve yöneticilerin burjuva sendikacılaşmışlık kanlıkları işçilerde sendikacılara karşı az çok bir güvensizlik ve hinc yarattı. Ne var ki bu tepki, TIP in sendikacıların burjuva sendikacılığı etkil ve usullerinden anıp sosyalistliğe yarışı nitelik kazanmalarını istemek ve gerçek işçi — sendikacının tanımlanmasını teşbit etmek olacağına, profesyonel sendikacılığın toplan suçlamak veya sendikacıların işçi kesiminden değil de aydın kesiminden sayılmalarını önermek şeklini alıyordu.

Ve nihayet TIP in bir bütün olarak, sosyalist bir örgüt ve hareket olarak kendi kendisiyle bir ilişkisi vardı. TIP, Türk toplumunun gelişmesinin son hedefi olarak sosyalist bir düzeni öngördüğü için Türkiye'nin tarihsel — sosyolojik bir zorunluluk olarak ancak sosyalizme yönelmiş bir kalkınma yöntemiydi en kısa zamanda çağdaş uygarlık düzeyine ulaşabileceğini inandığı için sosyalist bir partidir.

Bu kalkınma yöntemini belirten program bilimsel sosyalizmi koyduğu esaslara dayandı. İlk yani üretim güçleriyle üretim ilişkileri düzeninin sınırdaki durumundan hareketle bunların modern teknikle hızlı sanayileşme ve işçi — emekçilerin sömürden kurtulması yönünde geliştirilmesini öngördü. Bütünleşme ve işçi — emekçilerin sözü — emekçi sınıflar arasında değerlendirildiği için sosyalist bir partidir. Bu toplumsal gelişmelerin ve değişmelerin işçi — emekçi sınıfların örgütlenerek politik bir güç haline gelmesi, ve demokratik yoldan iktidarı ele almaya geçileceğine inanıldığı için sosyalist bir partidir. Ama iktidara geldiği zaman uygulayacağı programında belirtilen düzen tam bir sosyalist düzen değildir. İş ticaretini, banka ve sigortacılığı kamuleştirilmesiniyle geliştirilmiş ve devlet kapitalizmi olmaktadır çıkarılıp sosyalist bir muhteva kazandırılmış devlet sektörünün milli ekonomiyi yön verdiği ve hakim olduğu planlı bir karma ekonomi düzenidir. Yapmayı öngördüğü ilk reform toprak reformudur. Bu ise sosyalist değil burjuva nitelikte bir reform, toprakta küçük ve orta ölçü mülkiyetlendirme bir reformdur. Bu çelişkilere bakıp, TIP in sosyalist bir parti olduğunu ve sosyalizme karşı mücadelelerini aynı zamanda sosyalizm için, yani sosyalist hareketi geliştirmek ve işçi — emekçi sınıfların Partisini iktidara getirmek için bir mü-

de sonra bu kararın uygulanması önce geçici olarak durdurulmuş ve bir daha da tekerlenmemiştir. Merkezde önce pratikte, sonra teoride bu gerileme ve gevşeme bütün parti hareketinde bir jurgunluğa yol açmıştır. Bu durum mutlaka giderilmesi, merkezin aktif hale gelerek mahalli teşkilatla ve halkla yakın ilişki kurması gerekmektedir. Yapılması gereken ikinci iş, programın yeniden ele alınıp TIP in sosyalist bir parti olduğunu ve benimsediği kalkınma rotasının nasıl zamanla sosyalizme ulaştıracağını açıkça anlatılmasıdır. Bu arada Parti Bilim ve Araştırma Büroları alt yapı — üst yapı ilişkilerinin teorinin ve Türkiye'nin şartları ışığında incelenecek ve her rapor hazırlayıp yetkili organlara sunulmalıdır. Ancak bundan sonra yetkili yüksek organlar bir karar verebilirler. Ve bu kararlar sadece sekiş ve hukuk değil, fiilen bağlayıcı nitelikte olabilir.

Üçüncüsü, sosyalist ahlak davranış ve normları (özellikle Partinin ve Partililerin çalışma ve hareketlerinde kendini göstermelidir. Parti organlarında, kurul ve toplantılarında belli bir disiplin çerçevesinde ve art niyetiz, ama açık ve kesin eleştirme ve tartışmayı yer almalı, küçük politik oyunları na, taktiklerine müsaade etmi-

SAPMANIN OLMAMASI SARTLARI... Böyle bir saptamanın olmaması için bazı şartların yerine getirilmesi zorunludur: Birincisi, TIP hareketinin yeni bir aşamaya ulaştığını kabul etmek ve bunun gereklerini yerine getirmektir. TIP geçen yazımızda açıklamaya çalıştığım gibi, memleket sahinada yayıla-

rac genişlemesine büyümüş, fakat bu sığ ve gevsek bir büyüme olmuştur. Şimdi, sınıfları sıkıktırmak, merkezile iller, ilerle ilçeler arasındaki bağlantıyı sıkılaştırarak haline getirmek, partinin derinlemesine kök salmasını sağlamak dönemi gelmiştir. Son bir iki yıldır gerek para, gerekse eğitim kadro elemanı bakımından Parti ilk yıllara kıyasla daha fazla imkânla kavuşturulmuş ve bu görevi tam gerçekçi ve gönülün arzulu olduğu gibi başarmak durumuna gelmemişse de, hiç değilse bu ele alması ve bir kısıtlanmaları baslayıp genişleterek yerine getirilecek durumuna gelmiştir. Oysa Parti liderliği, kısa vadede özellikle 1969'da onları artırmak endişesiyle, işçi ve emekçi kitlelerin zamanla kendiliklerinden sosyalist bilince kavuşacağı, sağduyu ve ahlak sevgisi, ile sosyalizme geleceği, teşkilât kadroları aracıyla ile «dıştan» biniçlendirmeye pek de lüzum olmadığı üst yapı sorunlarını ve halkın duygusal tutkularını işleyen propaganda ve sloganlarla (mânevi sömürü) ve «hürriyetçi sosyalizm gibi» oy artışının başarılabilirliği düşüncesine kaymıştır. 1967 ilk baharında, 1969 seçimlerine kadar merkezden yollanacak çeşitli ekiplerle memleket ve mahalli teşkilatı domlemek kararı alındığı ve ilk ağızda dört ekip birden geziye çıkarıldığı hal-

den bir ortam yaratmaya çalışılmaktadır. Esnek ve dinamik ama lürlü ve danişmayıcı sızmayan bir parti disiplini, ne şartlar için lüzum olursa bakla tamam bir başbölge içinde, ne de usulüne uygun ve ilgili organlarında yapılmış elastiki ve karşı çıkışları daha bir esnek Partiye bölme, sabotaj etme hareketi sayan dar bir zihniyet içinde gerçekleştirilebilir. Bu bakımdan Füzük de yeni den ele alınmalı, parti içi demokrasiye ve parti disiplini açık seçik tanımlayan, nasıl gerçekleştirileceğini netleştiren hükümler getirilmelidir. Merkezile alt kademelerin ilişkileri iki yönü ile ele alınmalıdır; merkezden gidilen karar gelecek, bütün bir rine alt kademelerin ve partilerin tepkisi merkezde bilinmelidir.

TIP, sekiz yıllık gelişmesinde bu noktaya, yeni bir aşamaya geçme noktasına gelmiştir. Bugünkü durum, çalkantılar, bölünmeler doğurmuş yönüyle izlenilebilir olmakla beraber, bir bölünme buhranı niteliğiyle hareketin sağlanmasını, sığınabileceği anlamda ifade etmektedir. Alt kademeler teşkilat ve parti sınıfları abiz de varmış demislerdir. Ve üst organlardaki bir kısım yöneticiler bu tepkileri kendi görüşleri de aynı doğrultuda olduğu için, dile getirmişlerdir. Üst organda dile gelen bir amuhalefete neden bir den bire büyük ve uzlaşmaz bir kanatlara bölünme halini aldı? Çünkü organda bu karşı çıkışı ilk defa meydana gelen yani, alışılmadık ve bunun için de şartları bir olaydı. Olayı gerçek niteliğinde anlayıp bir çözüm yolu aramak yerine, hemen bunu art niyetli, Partiyi çökertici bir «komplot» harekete olarak suçlamak ve buna katılanları tasfiye etmek yoluna sapıldı. Tasfiye edilebilmesi için de «muhalefeti» leri bizim memleketin ortamında geçerli ve ucuz politik suçlamalarla köseye sıkıktırmak taktiklerine başvuruldu. Bu durumda mesele, sosyalizm anlayışında bir ayrılık meselesi olmaktan da öte bir dördürlük, sosyalist ahlak meselesi halini aldı. Bu çeşit suçlamalara ve taktiklere baş vuruldu mu, taraflar arasında her türlü diyalog imkânı ortadan kalkar ve uzlaşmaz taraflar olarak karşı karşıya gelirler. İkincisi, son olaylara anlaşıldı ki, üst kademe yöneticileri arasında dayanışma ve birlik ve bunların anlaşım bir ekip olarak üst kademe yer almaması Parti — işçileri ve bu ilişkileri somutla temsil eden kişi ve grupları bir dengele tutabiliyor mu. Bu ekipte bir çatlak belirlince iç ilişkiler ve temsilcileri nemesin su yüzüne çıktı ve bunlar, çatlakları yarattığı boşluğu hemen doldurmak, Parti üst kademelerine hüküm olmak yoluna gittiler. Unuttular ki, Partiyi gerçekten yönetilebilmek ve yürütülebilir için şu veya bu yoldan üst organlara seçilmesi bağlamak yeterli değildir. Partideki huzursuzluğun ve karşı tepkinin nedenerine inip bir çözüm getirmedikçe, üst organların bilimsel (tezekül) partideki güçler dengesini yansıtmadıkça ve yönetilen hareketin objektif ve doğal gelişme çizgisine ters düştükçe işler yürümez.

yen bir ortam yaratmaya çalışılmaktadır. Esnek ve dinamik ama lürlü ve danişmayıcı sızmayan bir parti disiplini, ne şartlar için lüzum olursa bakla tamam bir başbölge içinde, ne de usulüne uygun ve ilgili organlarında yapılmış elastiki ve karşı çıkışları daha bir esnek Partiye bölme, sabotaj etme hareketi sayan dar bir zihniyet içinde gerçekleştirilebilir. Bu bakımdan Füzük de yeni den ele alınmalı, parti içi demokrasiye ve parti disiplini açık seçik tanımlayan, nasıl gerçekleştirileceğini netleştiren hükümler getirilmelidir. Merkezile alt kademelerin ilişkileri iki yönü ile ele alınmalıdır; merkezden gidilen karar gelecek, bütün bir rine alt kademelerin ve partilerin tepkisi merkezde bilinmelidir.

TIP, sekiz yıllık gelişmesinde bu noktaya, yeni bir aşamaya geçme noktasına gelmiştir. Bugünkü durum, çalkantılar, bölünmeler doğurmuş yönüyle izlenilebilir olmakla beraber, bir bölünme buhranı niteliğiyle hareketin sağlanmasını, sığınabileceği anlamda ifade etmektedir. Alt kademeler teşkilat ve parti sınıfları abiz de varmış demislerdir. Ve üst organlardaki bir kısım yöneticiler bu tepkileri kendi görüşleri de aynı doğrultuda olduğu için, dile getirmişlerdir. Üst organda dile gelen bir amuhalefete neden bir den bire büyük ve uzlaşmaz bir kanatlara bölünme halini aldı? Çünkü organda bu karşı çıkışı ilk defa meydana gelen yani, alışılmadık ve bunun için de şartları bir olaydı. Olayı gerçek niteliğinde anlayıp bir çözüm yolu aramak yerine, hemen bunu art niyetli, Partiyi çökertici bir «komplot» harekete olarak suçlamak ve buna katılanları tasfiye etmek yoluna sapıldı. Tasfiye edilebilmesi için de «muhalefeti» leri bizim memleketin ortamında geçerli ve ucuz politik suçlamalarla köseye sıkıktırmak taktiklerine başvuruldu. Bu durumda mesele, sosyalizm anlayışında bir ayrılık meselesi olmaktan da öte bir dördürlük, sosyalist ahlak meselesi halini aldı. Bu çeşit suçlamalara ve taktiklere baş vuruldu mu, taraflar arasında her türlü diyalog imkânı ortadan kalkar ve uzlaşmaz taraflar olarak karşı karşıya gelirler. İkincisi, son olaylara anlaşıldı ki, üst kademe yöneticileri arasında dayanışma ve birlik ve bunların anlaşım bir ekip olarak üst kademe yer almaması Parti — işçileri ve bu ilişkileri somutla temsil eden kişi ve grupları bir dengele tutabiliyor mu. Bu ekipte bir çatlak belirlince iç ilişkiler ve temsilcileri nemesin su yüzüne çıktı ve bunlar, çatlakları yarattığı boşluğu hemen doldurmak, Parti üst kademelerine hüküm olmak yoluna gittiler. Unuttular ki, Partiyi gerçekten yönetilebilmek ve yürütülebilir için şu veya bu yoldan üst organlara seçilmesi bağlamak yeterli değildir. Partideki huzursuzluğun ve karşı tepkinin nedenerine inip bir çözüm getirmedikçe, üst organların bilimsel (tezekül) partideki güçler dengesini yansıtmadıkça ve yönetilen hareketin objektif ve doğal gelişme çizgisine ters düştükçe işler yürümez.

den bir ortam yaratmaya çalışılmaktadır. Esnek ve dinamik ama lürlü ve danişmayıcı sızmayan bir parti disiplini, ne şartlar için lüzum olursa bakla tamam bir başbölge içinde, ne de usulüne uygun ve ilgili organlarında yapılmış elastiki ve karşı çıkışları daha bir esnek Partiye bölme, sabotaj etme hareketi sayan dar bir zihniyet içinde gerçekleştirilebilir. Bu bakımdan Füzük de yeni den ele alınmalı, parti içi demokrasiye ve parti disiplini açık seçik tanımlayan, nasıl gerçekleştirileceğini netleştiren hükümler getirilmelidir. Merkezile alt kademelerin ilişkileri iki yönü ile ele alınmalıdır; merkezden gidilen karar gelecek, bütün bir rine alt kademelerin ve partilerin tepkisi merkezde bilinmelidir.

Plânlamanın

Maliye Bakanlığı, Plan amadan gizli olarak Pakistan'a memur gönderdi. Memur olup bitenler hakkında gizli rapor verdi. Vagon ihracatının iç yüzü !

Bu yazıda, Planlama'nın ve planların içyüzünü okuyacaksınız.

Çok emekler, iyi düşünceler kurulan, Türkiye'nin kalkınması için kuruluşu bir zorunluluk olan burada, şimdi içine düğülen durum, herkesi bir bir ilgilendirecek sorunlarımız bu gün mahkeme mahkeme süzün dürecek hale gelmiştir. Aldığımız bilgiler öyledir ki, Planlama diyececeğimiz çok kimsenin aklına «stakunya sesleri», «yeniyeceğimiz eski tanklar», ve «biraderlerin sözcükleri» gelmektedir. Planlama artık, bir binayı inşaatınımsı bilmiyecek kadar aşkın, kendini düşünen bir süzün insanın bir birine karşı güvense bakışmalarını ile hüsnuzsa, nececeyse bir eski DP, ocağına getirilmek isteyen için kuruluş olma çığırsını çoklaştırmıştır. Bu yazıda, uluslararası torpilleri, Sayıştay'dan dönen «hak-ki» huzurlarını, buna karşılık Amerikalılardan alınan paralarını öyküsü ne rekilimize çalıştıracağız. Bunların her biri, her kimse ilgilendirince ele alınması gerektirir, soruşturulacak sorunlarımızın cezalandırılması gerekli olan konulardır.

İkinci Beş Yıllık Plan hakkında da teknik tartışmalar, 1968'de yapılmada önce yazımla yapılmıştır. Birinci Beş Yıllık Planın verdiği umutların esası yazımla edilmiştir, nececeyse bu yazımla planın yapıldığına ilgili mandracıların kayımları vardır bunda. 1968 yılı içinde, kamusal fonların 2.5 milyar lira ya turun indirimi, gümrük artırımları, vergi artırımları ve fon tahsisleri de alındı, özel sektörün habalarına itisarı edilmiştir. Bu miktar, Türkiye düşesinin onta biridir ve önemini anlatmak gereksizdir. Dünyanın hiç bir ülkesinde özel sektörün habalarına, böylesine bir imkan tanınmamış, devlet kesesinden, milyonlarca bu denli desteklenmemiştir. Plan bir yandan bunu yaparken, öte yandan devletin kamu olan «iktisadın» Devlet Teşkilatları'nı perşan durumuna sokmuştur. Özel sektör, güçlü, vakitli iktidardığı kaptan yemelidir.

KIMLER YAŞIYOR İNSANCA
Planlama'nın içine düşürüldüğü durumu iyi anlayabilmek için bu kuruluşu ve işe nasıl başlanacağına tasava düşünmek gerekir ki, «Herkes için insanlık yazımla yetine yapar bir yazımla veriyeli si sağlanmasın amaçna göre...» düzenlenmesini Anayasamızın emrettiği, sosyal yazımların ne denli düzenlenmesi olduğunu adını görmek, pek ferahlık vermez mesele. İşin başındakilerin ne falını artırımları görmek yazımla kavuşmak ne şey midir? Geçerli yeni yillik yazımlar, sosyal devleti ilkesini gerçekleştirilce başlıca yöntem ve örgüt olmasın gereken Planlama'da düşünülür kal

ması, Anayasa hükümlerinin birer tath sözden öte gitmediğini her gün sanki isbat eder duruma gelmiştir.

Türk ekonomisi ve Sosyal tarihini inceleyenler, şayet önyazımlar ve insanlık, bir nokta da birleşeceklerdir. Cumhuriyet tarihinde ülkenin temel sorunlarının teşhis ve teşhisi ilk kez Birinci Plan'da yapılmış, sorunların çözümünde siyasi iktidarca yazımlarını sorunlu tedbirler tutarı bir düzen içinde belirlenmiştir. Karma ekonomiyi esas alan bir anlayışla hazırlanan plan, «Özel sektöre çanak kasma» bir belge alınmıştır. Ancak bütün kolaylıklara ve özendirici tedbirler rağmen, Türk özel sektörü plana karşı çıkmış, planın doğru dürüst uygulanmasını önlemek için elinde gelenleri yapmıştır. Bu çabada da, Parlamento'daki ve hükümetlerdeki özel sektörün elemanları ile, oportünist ve yetersiz bürokratlardan yardım görmüştür. Planın her yönüyle politikacıların biriktirmesini isteyen bir bakan, uzun süre bakanlık koltuğundan ayrılmamıştır.

ÖZEL SEKTÖR
Özel Sektör yazımlarına bunca tedbirler öngörülmesine rağmen, sektörün temsilcisi durumunda, ki kişi ve kuruluşların acele plana olumsuz tavır takındıkları sorusu gelebilir aklı. Aslında Türkiye'deki özel sektörün yazımlı bilemler için bu davranışın nedenlerini anlatmak kolaydır. Çünkü, Türkiye'de hiçbir zaman sermaye miktarı, teknik bilgi ve organizasyon yeteneği gibi kısıtlara uygun düşen bir müteşebbüs sınıfı mevcut olmamıştır. Kendilerini özel sektör temsilcisi sayan kişiler, gerçekce yabancı firmaların temsilcisi durumunda durlar. Bunların toplancı tüccar, kasaba orfak, toprak ağası üfürsülle ortak çıkarılmadın doğan sıkı işbirliği vardır. Dışarıdan ihlal edilen malları doğrudan doğruya ya da monte ederek piyasaya sürmek bir sınıf riski ve büyük kâr sağlanmaktadır. Dolayısıyla, milli sanayinin gelişmesiyle, sınıfın özel çıkarları çelişmekte, statükonun değişmesini önerece bütün bütür tedbir ve kararları karşı direnmektedirler. Siyasi bakımdan ülkenin hakim zümresi o'dukları için de direnmelerine çok kez basarı sağlanmaktadır.

İLK PLANLAMA
1961 seçimlerinden sonra kurulan ilk koalisyon hükümeti MBİ, yönetiminin hazır bir Planlama Teşkilatı ve burada çalışan kuvvelli bir kadro devralmıştı. İlk planların o güne kadarki meşur üfinede, farklı kişilerdi Demokratik bir rejimde ve kamusal ekonomide düzeni içinde iktisadi ve sosyal kalkınma kararları, on nasıl alınması gerektiği konusunda özel yöntemlerle orta-

ya çıkıyorlardı. Türkiye'nin olanakları objektif bir incelemeyle ilk kez konuşuluyor, bütün kararlar bir hesaba dayanıyordu. Siyasi tercihlerin rolünü takdir etmekte birlikte, teknik zorunlulukların da gözönünde bulunulurken durulmasını istiyorlardı.

Bu tutum ve kişiliklerinin sonucu, yurt içinde ve dışında, kısa sürede haklı bir ünec sabitoldular. Prof. Hanson, 1962 yılı ilk baharında Londra'da verdiği bir

mirel'in sorumlu olması gerekir. Demirel geç yaptığı askerliğini Planlama'da yapmaya başlayınca, burada ileride Planlama hakkında uygulayacağı metodu da tasarlamağa başlamıştır. Demirel'in planla ilgili ilk görüşleri, burada çiçeklenmiş, görüşlerini yazımla zaman bazı planlara açıklamıştır. Ona göre, Türkiye'nin sınırsız kaynakları vardır. Bu kaynakları sınırlı imiş gibi gösterip hesap yapmak yanlışdır. Adammın plan fikri bu, «Plan dar bir ekektedir» lâfının altında yatarda bu...

Demirel, Planlama'da geç kalması askerliğini yaparken, bir başkası da aynı saraklarda askerliğini yapıyor ve Demirel ile aynı oda da çalışıyor. Çalışma saatleri içinde iki arkadaşın biri, bir ara bir masanın üstüne fırlayarak

tutamlarının ulusal kuruluş İTAP'da gerçekleştirilmesini kararlaştırılmıştır. Sun'i gübre fabrikalarıyla ilgili Amerikan tekliflerini reddetmiştir. Karadeniz baklarının kendi imkanlarımızla işletilmesinden yana olduğu açıklanmaktan geri durmamıştır. Bunlar kapitalistlerin peşini kolayca bırakamayacakları büyük lokmalardır. Türkiye'nin Amerika'ya tam bağımlı olduğu da ancak bu kaynaklara el atılmakla mümkün olacaktır. O halde gerekli imkânlar, her ne pahasına olursa olsun yaratılmalıdır. Önce siyasi imkan yaratılmıştır. Morri-son şirketinin Türkiye temsilcisi bulunan Süleyman Demirel, gökten incesine AP, Genel Başkanlığına getirilmiştir. Demirel, Planlama Teşkilatı'nın ne işlere yarayabileceğini isabette kesterebilecek yetenektedir.

Mustafa EKMEKÇİ

konferansta ilk Türk planlarında «Garp ölçülerine göre, birinci sınıf elemanlar» olarak söz ediyordu.

Bu durumda, 27 Mayıs devriminin su yüzüne çıkardığı temel sorunlar ve 1961 Anayasasının emri karşısında iş başına gelen hükümetlerin Planlama'yı ve planları kendilerine çok yakın yardımcı olarak kabul etmeleri ve çalışmalarını kolaylaştırıcı tedbirleri almaları gerekirdi. Gelelimeler için de böyle olmamış, Parlamento'da itihalete (montaj) tüccar kasaba esnafı, toprak ağası içlisünü çıkarılmanın bilincini olarak temsil eden siyasi partilerle onların arkasındaki Odalar Birliği memnun değillerdir.

Bütün olumsuz faktörler, planın hazırlanmasında ve uygulanmasında etkisini göstermiştir. Sonunda planlılar koalisyon hükümetleri bakanları arasında ki anlaşmazlık, uzlaşmaz bir noktaya gelmiş, devrin Başbakanı İnönü, planların istifalarını içi yanarak kabul etmiştir.

Bütün bunlara rağmen, Birinci Beş Yıllık Plan'ın 1963 sonuna kadar ki uygulamasını bütünüyle başarısız saymak yanlış olur. Her ne kadar köklü reformlar kağıt üzerinde kalmış, gerçek bir sanayileşme hareketine başlanılmamış, Diş Ticaretin kronik derdine çare bulunamamış işe de, sonraki planlar için ortam bir ölçüde daha uygun hale getirilmiştir. Herseyden önce idareye ekendi kendini sürmürlasa, alışkanlıklarını kazandırmıştır. Geri kalmışlığı nedenleri ve kalınmamış maliyeti hakkında kamu öyu ilk defa gerçek bilgi ve edinme olanına kavuşturmuştur. Kaynakların yağması önlenmiş ve yabancılara pekteş çekilmesi ne izin verilmiştir.

DEMİREL DEVRİ BAŞLIYOR
Planlama'nın bugünkü durumu düşündürülmektedir. De-

namaz kılar, «Yahu burası mescit mi?» söylediklerine ve arkadaşlarının şakalarına aldırmadan duasını yapardı. Bu ikinci kişi, Planlama'da «stakunyahılar» ya da «Müslüman biraderler» terimlerini yerleşmesine yol açan şimdiki Planlama Müsteşarı Turgut Özal'dan başkası değildi.

Demirel ile Özal, belki daha öncelerden tanışıyorlardı. Amma, Planlamaman bir odasında oturup sarduklarmına, Planlamayı bugünkü duruma getiren orijinal görüşlerini birlikte pişirdiklerine şüphe yoktur.

BİÇİM NE GETİRDİ...

Amma asıl Demirel devri, son İnönü kabinesinin biçimine getirilip, bilindiği gibi düşürülmesinden sonra başlar Planlama'da. Kurulan Ürgüplü kabinesinde Demirel, Başbakan Yardımcısı olmuş, Planlama'da kendisine bağlanmıştır. Başbakan Yardımcısı olarak Demirel, başka konularda olduğu gibi, Planlama çalışmalarına karşı da tam bir bir gözlemci tavırla takınmış niyetlerini saklamayı becermiştir. Kamu oyu, parlamento ve planları, Demirel'in gerçekce kur nazıktan başka birsey olmayan bu hareketsizliği, kabinesinin kompozisyonuyla ilgili ve kendisinin hiç değışse, dumlu bir plan taraftarı olduğunu sanmışlardır. Halbuki, Demirel, kafasındaki düşüncelerini uygulamaya alanına koymamanın ön hazırlıkları ile uğraşmaktadır. Bu hazırlıkta gözönünde bulundurduğu üç ana etken vardır :

Birincisi Demirel, AP genel başkanlığı yapmış ve ona iktidar yolu açan iç ve dış bakım kuvvetlere ödemesi zorunlu bedelle ilgilidir. İnönü hükümetleri her ne kadar, yabancı sermayeye «çanak kasma» haklamıştı ama, bu ilk başta Amerika olmak üzere dış kapitalist çevreleri taltın etmemişti. İnönü hükümetleri, Petro - Kimya ya

İkinci unsur, Demirel'i destekleyen montajcı tüccar, toprak ağası ve bunların uydusu çevrelerini isteklerinin karşılanmasına idi. Bu çevreler, 1950 - 1960 yıllarının imkânlarından elbette yararlanmışlardır. Ancak bu sıklık ve dalgalanmalar son bulacak, özel sektörçüler Anayasasını öngördüğü düzen içinde ve devletin hazırladığı plana uygun olarak emellerine kavuşacaklardı. Bir diğer mesele, o biçim bir planı yürürlüğe koyabilmektir.

DEMİRELİN KARAKTERİ

Planlama Teşkilatı'nın kuruluşu ve işleyişinin temelinden değişmesinin nedenleri arasında psi-kolojiki neden de vardır. Demirel yapı bakımından kendisinden farklı düşüncelere ve her sözüne kesin bağlılık uyandıran bir tabanını etmemektedir. Tabanını mütlük gibi dayanıklı gibi görünmesi aslında, bir bekleysiz devresinin içinde olduğunu gösterir. İç ve dış etmen çevrelerin baskısı, Demirel'in kişisel tutum ve niyetleri AP, tek başına iktidara geldikten sonra, yeni bir plan anlayışını ortaya çıkması sonucunu doğurmuştur. Demirel bu işlemi, iki bölüme yürürlüğe koymuştur. İlk, Planlama'yı ihmal ve küçük görme bölümdür. Gerçekten Demirel, Başbakan olduktan sonra, kendisine bağlı kuruluşla ve yapılan işlerle hiç uğraşmamış, kuruluşu ayrıca uğramamıştır. Çok sorunlu hallerde ve rutin denecek işler için de Başbakanlık Müsteşarı'nı aracı olarak kullanmıştır. Bu tutum kuruluş müsteşarı ile uzmanların çoğunluğunu istifalarından ayırmış, kuruluş iki ay müsteşarlık kalmış, sonunda bir emekli Evrak Müdürü Müsteşar Vekili olarak atanmıştır. Müsteşar Vekili, kendisine verildiği gördüğü işi tam bir başarı ile yerine getirmiş, ayaklamaları yapmış bir halde, müsteşarlığı Turgut Özal'a teslim etmiştir. Böylece, planlamayı içine düşürdüğü duruma gömcek ekip, kolları sıvayıp işe başlamıştır.

İŞE PARADAN BAŞLAYALIM
İşe başlar başlamaz, devlet emendimci, memur üfinede yaratma da hayli başarılı olanlar, ücretlerini fazla yükseltmeyi kendilerine bırakılan ortamdan yararlanmayı ihmal etmemişlerdir.

PLANLAMADA ÇALIŞAN BİR YEDEK SUBAY GENELKURMAY RASKANI KADAR MAŞALİYOR

İç yüzü

MBK. zamanında başlayan Plânlama'nın ilk kadrosunda çalışanlarla, şimdikilerin aldıkları paraların bir karşılaştırılması kişiyi yutkunduracak nitelikte dir.

hiç, 1500 lira yabancı sermayeyi teşvik komisyonu üyeliği ücreti. 1500 lira yatırımların koordinasyon komisyonu üyeliği ücreti 1000 lira da çeşitli komisyonlarda «hakki huzur» karşılığı, top-

lam olarak, 4800 lira aylık alınır. Celâsun bu ücreti alınırken, aktımıza Genel Kurmay Başkanının ne aldığını araştırmak geldi. Genel Kurmay Başkanının bir aylık ve ödenekleri tutarı da 5300 lira yakınlarındadır. Genel Kurmay Başkanına kadar aylık alan bu genç yedeksubay mühendisimiz Başkanın en yakınları arasında sayıldığı söylenmektedir. Yi-ne söylentilere göre, 1969 seçimlerinden sonra, Demirel, Celâsun'u müsteşarlığa atmayı da düşünmektedir.

İLK PLANCIAR :

Adı soyadı	Görevi	Aldığı ücret toplamı	aldığı ek ücretler
O. Nuri Torun	Müsteşar	5.000 TL. (Brüt)	Yok
Atilla Karaoşmanoğlu	Daire Başkanı	1.750 TL. (Brüt)	Yok
Necat Erder	Daire Başkanı	1.750 TL. (Brüt)	Yok
Ayhan Çilingiroğlu	Daire Başkanı	3.500 TL. (Brüt)	Yok

İlk plâncılardan Osman Nuri Torun'un eline 3200 lira geçmekteydi. Sözleşmeliydi. Daire Başkanlarından Ayhan Çilingiroğlu'nun ücretinin, Necat Erder ve Atilla Karaoşmanoğlu'nun ücretinden fazla oluşunun nedeni de kadrolu olmayışı idi. Uzmanlar ise, sözleşmeli (mukaveleli) olur larsa brüt 3000 lira aylık alınır.

Plânlama kurulduğu zaman, teşkilâta 48 kişi vardı. Bugün burakam 450 ye ulaşmıştır.

Şimdi son plâncıların ücretleri ne bir bakalım:

lam olarak, 4800 lira aylık alınır. Celâsun bu ücreti alınırken, aktımıza Genel Kurmay Başkanının ne aldığını araştırmak geldi. Genel Kurmay Başkanının bir aylık ve ödenekleri tutarı da 5300 lira yakınlarındadır. Genel Kurmay Başkanına kadar aylık alan bu genç yedeksubay mühendisimiz Başkanın en yakınları arasında sayıldığı söylenmektedir. Yi-ne söylentilere göre, 1969 seçimlerinden sonra, Demirel, Celâsun'u müsteşarlığa atmayı da düşünmektedir.

Plânlamayı kaplanmış olanların

Son Plancılar :

Adı soyadı görevi	Plânlamaya gelmezden önce ücreti	Plânlamada aldığı Ücret toplamı	Aylık fark	Yıllık Fark TL.
Turgut Özal Müsteşar	4.200 TL.	16.000 TL.	11.800 TL.	131.600
Yılmaz Ergenekon	1.700 TL.	(Pet - Kim dahil) 10.500 TL.	9.800 TL.	117.600
Melih Celâsun	3.000 TL.	4.800 TL.		21.600
Nevzat Yalçıntaş	1.700 TL.	7.500 TL.	5.800 TL.	69.600
Ekrem Ceyhan	4.200 TL.	10.500 TL.	6.300 TL.	75.600
Selçuk Egemen	1.750 TL.	9.000 TL.	7.250 TL.	88.200
Halil İmre	Müşavir, DP, eski Bütçe K. Bşk.	6.000 TL. (Yassıada'dan geldi)		

Son Plancıların yukarıya çıkarılan ücretlerine eklenecek, detayların gösterecek bilgiler vardır. Elektrik Mühendisi olan Müsteşar Turgut Özal, daha önce Elektrik İşleri Etüd İdaresinde çalışmıştır. Aynı zamanda Pet - Kim (Petro Kimya) Kurumunun İdare Meclisi başkanıdır.

Sözleşmeli Plânlama Müsteşarlığından 8000, Yatırımları Teşvik Komisyonu üyeliğinden 1500, çeşitli komisyonlardan «huzur hakkı» olarak 1500, Pet - Kim İdare Meclisi Başkanlığından 5000 lira alır. Toplam yukarıda belirtildiği gibi 16.000 liradır.

Melih Celâsun yedek subaydır. 800 lira yedek subaylık ay-

çoğunun ortak nitelikleri hiç şüphesiz, etakunyahırları, yahut «Müslüman biraderlere diye ün yapmış olmalarıdır. Hemen hemen hepsinin ekonomi kültürünün bir kalkınma plânını hazırlama ve uygulama için yeterli olmadığını söylemek, hükümetten gelen her emri süratle ve tam olarak yapmadıkları anlamına gelmez. Zaten başka çareleri de yoktur. Yapıları, Türkiye'nin resmi va da özel hiç bir işyerinde Plânlamada sağladıkları menfaatin yarısını dahi elde etmeye yetmez. Zaten, onların pek ayrılmaya, plânlamayı bırakmaya niyetleri olmasa gerek. Yukarıda tabloda geçen Halil İm-

kün giymiştir. Ancak, çoğu gibi 3,5 yıl yaptır, aştan yararlanarak çıkmıştır. Şimdi Plânlamaya danışmanlık yapmaktadır.

Konuyu uzatıp, dağıtmamak için bir noktaya daha değinip, ücretler bölümünü geçmek iyi olacaktır. Devlet kuruluşlarında benzeri olmayan ücretlerle vatan hizmeti yapan 6500 - 8000 TL. arasında değişen ve kendilerinin takdir ettikleri ücretleri alan «son plâncılarımız», bu ücretlerin yetersizliğini tesbit ederek, kanunla göre, zaten yapmaları gerekli işler için iki ko-

ların ödediği paralara Sayıştay karışmamaktadır.

Şimdi son bir daha söyledik ten sonra ücretlerin defterini katalım. Plânlama'da ücretler büyümesine yüksek olmakla birlikte, Plânlamada geçinemeyecek kadar az ücret alanlar da vardır. Hademelerin aylığı ortalama 400 lira kadardır. Sayıları çok az zaltmış kadrotu personelin eline iki bin liradan az para geçmek te, daktilolar da 600 liraya ay sonunu bulmağa cabalamaktadırlar. Bu durumun «huzursuzluk» yaratacağını, şom ağzıların ortalığı velveleye vereceğini sezen yetkililer, bir gelecek yaşanmışlar ve kimsenin, bir kasımın aldığı parayı öğrenmesi gibi bir durumu önlemek istemiyorlar. Bu nedenle göre, öyle aylık alınırken - eskiden olduğu gibi - parayı almanın o muzunun üstünden bakılmıyacak, tayin edilecek bir «mutemet» her kесе parasını götürüp verecektir. Yani kimin ne aldığı bir mutemet bilecektir!

ASTARI YÜZÜNDEN PAHALI.

Plânlamamız bunlarla yetineceğini düşünmek gerekten safaktan başka birşey değildir.

Eski yerine sığımayan plânlama, Kavaklıdere'de Amerikan Elçiliğinin karşısına yeni bir binayı kiralamış, bu binaya yıl lık 893 bin lira kira ödemeyi kabul etmiştir. Özel sektöre herkes saygılı olduğu için açık göz bina sahibini açıklamanın bir gereği yoktur. Ancak yılda 893 bin lira ödenecek olan bu binanın masiyeti 1 milyon 300 bin lira yakınlarındadır. Yani iki yılda becerikli özel sektörümüz binayı a mortede etmiş olacaktır. Bina sahibinin eski bir DP. li olduğu nu söylemek belki gereksiz görülebilir. Ancak, ev sahibinin 4000 metrekarelik binayı böyle kiraya verdikten sonra, «sistma, aydınlatma, temizlik ve asansör işleri tarafımızdan yapılacaktır» demesi, bunun da kabul edilmesi kimlerin daha açık göz olduğunu açıkça göstermektedir. Plânlama, elektrikli getirmiş, asansörü yapmış, fakat bu sefer de a sansör çalışmamıştır. Yağışlı havalarda alt kat sular hasını Plânlamamız evrakları sular altın da kalmıştır. Bina sahibinin aynı binayı bir ara, Devlet Yatırım Bankasına kiraya vermek istediği, yatırım bankasından yıllık 400 bin lira istediği, fakat Bankamız kirayı fazla bulduğu «veresimeye de uygun değil» gerekçesiyle reddettiği, söylentileri oralkta dolaşır durmuştur.

MÜSTEŞAR ÇELEBİ:

Sadface yurt içi değil, yurt dışı alımları da olmaktadır elbet. Örneğin Plânlama Müsteşarı yurt dışı gezilerine - Çağlayanlı kadar değilse de - meraklıdır. Ancak, Müsteşar, ne dede Suudi Arabistan gezilerine bayılır. Bir hafta için gittiği Irak gezisinden - yapay gaz anlaşması için gitmişti - yirmi gün sonra, Suudi Arabistan üzerinden dönmüş, olması pek çok kimseyi başlangıçta şaşırtmıştır. Müsteşarın bir kez Amerika'ya, bir kez Fransa'ya, bir kez Lübnan'a, iki kez Tahran'a, üç kez «akistana ve 10 kez de Irak üzerinden Suudi Arabistana gittiği düşünülürse, bir buçuk yıldır ne denli yorgun düştüğü ortaya çıkar.

VAGONLARIN İHRACI

NE OLDU?
Müsteşar yorgunluktan bitkin.

«Bugün» gazetesini okuyadurunun, Plânlamada dedikodusu ay-yuka çıkan «Vagon ihracı» «sonru gerek Malhiyeyi, gerek Plânlamayı hayli üzmüş görünmektedir.

RCO. anlaşması çerçevesinde, Pakistan borç olarak Türkiye'den dokuz milyon dolarlık yollu vagonu istemiş, DDD. nin yaptığı bu vagonların satışı ve pazarlıkları iki memleketin plâncıları arasında yapılmıştır. Bir ara Maliye Bakanlığında, Pakistan beklenmedik bir teklif gelmiştir. Yazıda, bu vagonların Pakistana «hracı için, Pakistanda bir temsilcinin atanması gerektiği» öne sürülmekte, temsilcilik için de bir isim empoze edilmektedir. Yazıda yine, temsilciye ödenecek komisyon da kolaylık olsun diye kaydedilmektedir. Buna göre, Temsilciye yüzde 5 komisyon verilecek, paranın yarısı Türkiye'de Türk perası olarak ödenecektir. Yapılan anlaşmaya göre, ödenecek komisyonun tutarı 4 milyon lira. Pakistan, bu nun iki milyonun Türkiye'de Türk parası olarak ödemesini istiyor.

«ORADA DA KARDESLER»

Maliye Bakanlığı durumunda işkillemiş, Plânlama Teşkilâtından gizli olarak, Pakistan'a bir memur gönderip durumu incelemek istemiştir. Burada şu gerçek ortaya çıkmıştır.

- Pakistanın teklifinde empoze edilen kişinin, ticaretle, sa mayi ile ilersil olmayan ve tek avantaj Pakistan Plânlama Teşkilâtında danışman olup, vagon ithali işini Türk plânlamasıyla görüşmeye yetkili Akbar Adil'in kardeşi olduğu.

- Maliye Bakanlığı Memuru Pakistan'da bulunduğu sırada, vagon ithali de dahil, büyük bir ithalâtçı firma «Cafer Brothers» Türk memuruyla görüşmüş ve temsilcilik kendisinin istekli olduğunu bildirmiştir. Ayrıca, «Cafer Brothers» yüzde 5 komisyon yerine yüzde 2,5 komisyon razı olduğunu söylemiş, herhalde bunun yetip artacağına da hesabmıştır.

Maliye Bakanlığı memurunun döndür raporunu vermesinden sonra da durum değişmemiş ve Galiba, Cafer Brothers'un teklifleri ünlü deyimleyle «hasarlı» edilmiştir.

Akla gelen başka soru şudur: Pakistan'ın da bizim gibi tekliflet demiryolları vardır. Devletin devlete ithalâta temsilciye, suna buna ne gerek vardır. Sonra pazarlıkta kardeşi temsilci olur mu? Pakistan'lı Türkiye'de neden para ödemesini şart koşmaktadır? Burada biraderleri akrabaları filan mı vardır? Hasıl, pek anlaşılabilir şeyler görünmemektedir.

ARABA SALTANATI

Biz Pakistanlıları bırakıp Plânlamada olup bitenlere döneelim: Bu kuruluşta israf tepeye çıkmıştır. Son olarak, 234 sayılı taşıt kanunu da çiğnenerek, tane si 98 bin liradan müsteşara, dört daire başkanına 1968 rambler a raba alınmıştır. Bunlara 492 bin lira ödemiştir.

İkinci beş yıllık plânını 1969 programı ve plânlama teşkilâtına bütçesi parlamentoda dökük di-dik edilirken, Plânlamamız nasıl çalıştığını kendilerinden de dinleyeceğiz. «Takunya sesleriniz ne birşey anlatırsınız...

Plânlamada Üst kademe ücretler 6000 lira - 16000 lira arasında

19'uncu yüzyılda, İngiliz muhafazakârları, toplumsal reformlara karşı çıkarılarken şu kanıtı ileri sürmek alışkanlığına tutulmuşlardı: 19 uncu yüzyıl işçisi, Orta Çağ asilzadelerinden daha yüksek bir yaşama düzeyine ulaşmışlardır. Sefaletin bu tanımı, geniş ölçüde, insanlık tarihinin akışından çıkarılmış oluyor. Rakamlarla oynanırsa, denebilir ki, ABD. 'nde yoksul yoktur ve Hong-kong yığınlarıyla karşılaştırılırsa, A. B. D. 'ndeki yoksullar için ümitsizliğe kapılmak gereksizdir. Amerikan toplumunda açlık vardır ama bağımsızlıklarına yeni kavuşmuş ülkeler düşünülürse, bu sorun A. F. D. için en önemli sorun değildir denebilir.

İlkin, 19 ncu yüzyılda yaşamış bir İngiliz muhafazakârı için, insanlık dışı bir vasıta sürdürülen işçileri görmemek sanki bir kuraldı. Sonra bugün yaşayan İngiliz muhafazakârları, yüzyıl önce yaşayan İngiliz işçilerinin yaşama koşullarını görselerdi, dehşete düşerlerdi. Demek ki, insanca bir vasıta için gerekli savılan ölçüler, vaktiden vaktine, çağdan çağla değişiyor.

Teknoloji, insan - oğluna sonsuz olanaklar sunmuştur; insan - oğlunun ortalama ömrü uzamış, daha sağlıklı geçme başlamıştır. Böylece insan - oğlunun özlemleri, umutlanmaları artmıştır. Ve o insan - oğlu eğer uvrucu olduğu devlet kendisine her şey vermiş gibi gücündeyken vermiyorsa, bir ortanca şivalvesinden ya da Asvalı bir köylüden daha iyi bir vasıta sürse bile, yine de yoksul savılır.

Yoksulluğun toplumsal tanımlanması teknolojik ilerlemeyle bağlantılıdır. Amerikalı bir yoksul ne Hong-kong'tadır, ne de 16 nci yüzyıldadır; o, bugün ABD. 'ndedir ve yoksuldur; o, ABD. 'nin sonsuz gücü ve olanakları ölçüsünde yoksuldur. Amerikalı yoksul, toplumun kıyasında yaşar, sinemaya gider, dergiler okur ve kendi ülkesinde bir sürgün olduğunu görür. Herkesin yarım tabak pirinç yediği bir toplumda, bir tabak pirinç yemek, yetenek ve başarı belirtisi sayılabilir; çoğunluğun kuş sütüyle beslenildiği bir toplumda, beş tabak pirinç yemek, işte bu düpedüz yoksulluktur.

Yoksulluğun tanımında bir ailenin toplam gelirini artırırken yaptığı fedakarlıkları hesaba katmak gerekir. Bugün virmi yıl öncesine göre, Amerikan ailesinin ortalama geliri, çalışan evli kadınların sayısı yükseldiği için, artmış

tır. 1940 da, evli kadınların yüzde 15'i çalışıyordu; 1957 de evli kadınların % 30'u çalışıyordu. Evli kadınların çalışması, ailenin gelirini artırmak için çalıştığına çok şey ödenen pahalı bir yoldur. Çocuklara ana az özenilir, çocuklar daha az sevilir ve gözetilir. Amerikan gençliğinin bir bunalıma sürüklenmesinde başlıca etkenlerden biri bu olmuştur; ailenin bugün kazandığı parayı gelecek kuşaklar ödeyecektir. Birlerce yıl boyunca çocuğa kötülük edilerek, gelirler artıyor. Bilsel ve teknolojik ilerlemenin bu aşamasında A. B. D. gibi bir ülkede sağlık, konut, beslenme ve eğitim yönünden vazgeçilmez bir düzey göz önüne getirilirse, ABD. 'nde yoksulluk vardır. ABD. 'ndeki 50 milyon yoksula, ABD.

potansiyelinin altında olanaklar verdiği sürece Amerikan ulusu yoksullaşacak demektir. ABD. 'de bir «Öteki Amerika» kaldığı söylenebilir.

1950 yılında oğru, Kongre'ce seçilen bir komisyon, zence bir hepimiz yoksuluz dört kişilik bir aile için yıllık iki bin dolarlık bir geliri yoksulluk çizgisi olarak saptamıştı. 1950 den sonraki enflasyonu, artan hayat pahalılığını göz önünde tutarsak, bu rakam 2500 dolara yükselir. Birçok yetkili kişiler, bu asgari geçim haddinin çok aşığından tutulduğunu ileri süreceklerdir. Bu rakamı, bu 1961 deki alm gücüne göre yeniden değerlendirilirse, on yıl içinde, Amerikalı yoksullar yaşamalarında bir ilerleme görmemişlerdir demektir; daha doğrusu öbür toplumsal gruplar, büyük bir gelişim gösterirken, Amerikalı yoksullar «unutulmuş

luğun» çemberini kıramamışlardır.

Robert Lampman, şehirde yaşayan dört kişilik bir aile için asgari 2500 dolarlık hareket ederek, değişik sahadaki aileler için şu rakamları çıkarıyordu: altı kişilik bir aile için yıllık 3236 dolar, bir kişi için yıllık 1157 dolar. Lampman, bu rakamları temel alarak, ABD. nüfusunun yüzde 19'unun, yani 32 milyon Amerikalının yetersiz geliri oldukları sonucuna varıyordu.

O sıralarda, AFL-CIO. (15 milyon işçinin üyesi olduğu sendikalar birliği), daha yüksek rakamları temel alarak, 1958 de 3000 doların altında geliri olan 36 milyon Amerikalı bulunduğunu ileri sürdü. Beş buçuk milyon Amerikalının ise 1500 doların aşağı gelirleri vardı (vergi çıkarılmadan haftada 29 dolar). AFL - CIO. istatistikçileri böylece, 41.500.000 Amerikalının (nüfusun yüzde 24 ü) Amerikalının yaşama düzeyine göre yoksulluk içinde oldukları sonucuna vardılar.

Bu iki hesap, 1950'den önce hükümet tarafından tesbit edilmiş tahminler üzerine oturtulmuştur. sonraki yıllardaki fiyat yükselişleri dikkate alınmamıştır. 1960 yıllarında, «İstatistikleri Bürosu», bir aile için asgari geçim olarak aşağıdaki rakamları verdi: Houston'da 5370 dolar, Chicago'da 6567 dolar, Washington'da 6147 dolar. Büyük bir şehirde ya da banliyösünde kirali bir evde oturan mütevazı bir aile düşünülürse, bu ve bu aile bütçesinin rakamları 1959 sonbaharı

Öteki Amerika

fiatları gözönünde tutularak saptanmıştır.

Washington'da yaşayan mütevazı bir ailenin bütçesinden bazı rakamlar: beslenme: 1684 dolar, kira: 1226 dolar, giyim: 160 dolar. Görülüyor ki, öyle herkesin imrendiği, özendirdiği bir yaşama düzeyi değil. Aile reisi uzun bir hasta talığı tutulsa ya da işsiz kalsa, bütün aile sıkıntıya düşecektir. Böylece, şehirde yaşayan dört kişilik bir aile (38 yaşında çalışan bir koca, ev kadını bir karı, 13 yaşında bir erkek çocuk, 8 yaşında bir kız çocuk) için asgari geçim 3000 - 3500 dolar temel alınır, ABD. 'nde 50 milyon yoksul vardır. Lampman'ın öne sürdüğü 4000 dolar temel alınır, yoksulların sayısı 60 milyon olur. Demek ki, Amerikalıların yüzde 20 - 25'i yoksuldur: iyi beslenemezler, hasta olurlarsa tedavi edilemezler, yetersiz konutlarda otururlar ve şu vasıtalarını değiştirmek olanağından yoksundurlar.

1944'den 1958'e kadar yoksulların ortalama gerçek gelirleri ancak 80 dolar artmışken, zenginlerin ortalama gerçek gelirleri 1900 dolar artmıştır. 1958 yılında, zenginlerin ortalama gerçek gelirleri 25280 dolar ve zenginler nüfusun yüzde 5'i oranında dır.

ABD. 'nde vergilerin, genellikle, yoksullar zararına işlediğini öğrenenler belki şaşırabilirler. 1960 yılında, Tax Foundation'ın bir incelemesine göre, 2000 doların altında geliri olan aileler, bu gelirin yüzde 28,3'ünü vergi olarak ödüyorlardı; zenginler ise, gelirlerinin yüzde 24'ünü vergi olarak ödüyorlardı.

Teknoloji korkunç bir şekilde ilerlerken, yoksulların ulusal refaha katılımında bir gerileme görülüyor; fakat bunalmırlardan ve sefaletten aldıkları pay artıyor.

ABD. 'ndeki yoksullar, genellikle, yaşlı kişiler, azınlıklar, tarım işçileri ve endüstri paryalarıdır. ↗

ABD'nde yaygın bir kanı vardır; sözde, yoksulların tümü, köylüler ve kara, sarı, kızıl derililer; kuşkusuz, sefalet tüzünülecek bir şeymiş, teknik ilerledikçe, gidide azalacakmış.

Bir vakitler, Avustralya'da, yerlileri çıkararak yaşama düzeyi üzerindeki istatistikleri şişirmek alışkanlığı varmış. ABD. 'nde de çoğu vakit, kara-derililer ve köylüler aynı işleme uğramışlardır.

İncelemeler gösteriyor ki, yoksulların çoğu akderilidir. Yoksulluğu epeyce dar ölçülerde alan Lampman'a göre, 32 milyon yoksulun 8 milyonu 65 yaşını aşkındır; yalnız 6 milyon 400 bini kara - sarı - kızıl 8 milyonun aile reisi kadındır; 21 milyonun aile reislerinin öğrenimleri kıttır. Doğal olarak, bu gruplar birbirleriyle kesişirler, çünkü sefalet, birçok etkeni toplamak eğilimindedir.

İstatistik terimlerine göre, ABD. 'nde «yaşlılık» şimdi 65 yaşında başlar. Fakat endüstride, yaşlılık durumlarına göre kırk ile elli yaş arasındadır. Bu demektir ki, kırk ile elli yaş arasındaki bir işçi işinden olursa, önceki işinde aldığı ücrete eşit ücrette yeni bir iş bulması şans çok azdır.

Yine Lampman'ın istatistiklerine göre, 11 milyon yoksul on sekiz yaşın altındadır; yani yoksulların üçte biri. Bu yoksul gençlerin durumu yürekler acıdır; çünkü onların alnyazıları, bir sefalet dünyasında, gelecek kuşakların baba ve anaları olmaktadır. Bu yoksul gençlerin çoğu bir yoksulluğun içinde gözlerini açarlar, sanki bağışlanmaz bir günah ile damgalanmışlardır. Bugünün yoksulluğu, o eski göçmenlerin sonsuz ümitlerle dolu yoksulluğu değildir; toplum, bugünün yoksullarını bütün kapılarını kapamıştır. Çünkü ekonomi, artık, daima daha yüksek mesleki yetenekler istiyor. Yoksul bir çocuk, hangi eğitim ve öğretimden geçip

de bu yetenekleri kazancak? 1960 yılından sonra, bunalım içindeki gençlik ABD. 'nin en önemli sorunlarından biri olmuştur. Bu asi ve serkeş gençlik, ABD için amansız bir kısır dönüdü ve ABD. 'ni kör ve karanlık bir geleceğe sürüklüyor.

Kesin olarak bilinen bir şey de, yoksulların yüzde 75 ak-derilidir. Tarım kesiminde çalışan yoksulların sayısı ve yüzdesi, git-tikçe azalmaktadır; zaten, ABD. 'nde tarım kesimindeki nüfus 1929 da yüzde 25.1 idi, 1964 de yüzde 6,7 ye inmişti.

Yoksullar için, tıp yö-nünden hafif sayılan bir hastalık bile yıkım olu-yor. Asya gribi salgını New York'a geldiği zaman, Harlem'de ve Lower East Side'da yoksulları kırıp geçirdi, zenginlerin ya-şadığı bölgelerde tehlikeli bir durum almamıştı. Na-tional Health Survey'in 1959 da yaptığı bir ince-meye göre, 1999 doların al-tında gelirleri olan yok-sullar, nüfusun yüzde 15 i-ken, sağlık sigortalarından yararlananların yüzde 7 sidirler. 4000 - 6999 dol- lar gelirleri olan nüfusun yüzde 35,6 sı, sağlık sigor- talarından yüzde 42 oranını da yararlanıyorlar.

Ticaret Bakanlığın gö-re, yoksulluğun bölgesel dağılımı şöyledir: 1959 yı- lında, 3000 doların altın- da geliri olan ailelerin yüz- de 16 sı Batıda ve Kuzey- Doğudadır; yüzde 21 i Or- ta-Kuzey'dedir; yüzde 34 ü Güneydedir.

Yazımı başladığım gibi bitireceğim. Rakamlar or- tadadır, iyi niyetli kimse- ler ayrıntılara itiraz ede- bilirler, yorumları abartıl- mış ya da yetersiz bulabi- lirler. Okuyucudan, ABD.'n- de yapılagelmekte olan rakam hakkabazlıklarını bir yana bırakmasını iste- yeceğim. Yazımdaki ist- tatistikler, ABD. 'nde bü- yük sayıda insanların ıst- irabını gösteriyor. Bu ist- atistikler bir baş-kaldır- 'esprisi' içinde okunma- lıdır.

Çünkü bu rakamlar biz- de utanç duygusu uyandır- madıkça bizi bir «aksiyo- na» itmedikçe, «Öteki Ame- rika» var olmakta devam- edecek ve dünyanın en gelişmiş ülkesinde neden- siz ve gereksiz bir ıstira- bın ürküncü örneği olarak kalacaktır.

Süper Emperyalizm

Ergin GÜNÇE

Ulkemizde Emperyalizmi anlamazlıktan gel- meğe çalışanlar çoğunluktadır. Bu çoğunluğun büyük kısmı emperyalizmin ortaklarıdır. İşin acı- cıklı yanı, bu çoğunluğun içinde emperyalizme kaş- çatmayla karşı çıkan tatlı su toplumlularının da bulunmasıdır.

Şunu hemen belirtmek gerekir ki emperya- lizm olayı sadece ve sadece kapitalist toplumlarda görülebilir. Bu bakımdan bir toplumu emper- yalizmden söz edilemez. Bu yalnız bir tanım soru- nu da değildir. Çünkü toplumu bir ülke yaban- cı bir ülkeye sermaye gönderip orada bu serma- yenin yarattığı artı değeri kendi ülkesine aktara- maz. Zaten bunun bir tek örneğinde yoktur.

Bilindiği gibi emperyalizm olayı on dokuzun- cu yüzyılın sonlarında iyice belirgin hale geldi. Bu olayın ilk önemli yönü kapitalist yapıda dev- işletmelerin ortaya çıkması ve bunların banka ve diğer mali kurumları da içine alacak ölçüde gelişmesidir. Emperyalizmin ikinci önemli yönü de sermaye ihracı yoluyla sömürme mekanizması- dır. Zamanla devlete hâkim olabilecek büyük ekon- omik güç böyle birikti. Bunun de devletleri par- mağında oynatan büyük şirketler emperyalizm olayının failleri olarak ortadadır.

Emperyalizm olayını ortaya çıkaran bilimsel toplumluluk oldu. Bilimsel toplumluluğa karşı çıkan tatlı su toplumlularının kulakları çınlasın! Daha bu olayın başlangıcında Karl Marx'ın Engels'e gönderdiği bir mektupta emper- yalizmin yukarıda kısaca belirttiğimiz iki ana özel- liğini yakaladığımız görüyoruz. Bu olay 1880 lere rastlar. Bu tarihte Das Kapital'in küçük işletme- lere ve daha çok kapalı ekonomide dayanan temel modeli artık iyice gelişmiş bulunuyordu. Karl Marx bir emperyalizm modeli geliştirmeden 1883 yılında öldü.

Her bilim gibi bilimsel toplumluluk da geliş- meğe, geliştirilmeğe muhtaçtır. Burada bir parantez açarak bilimin gelişmesi eylemi ile bilim dışı bir eylem olan revizyonizm arasındaki temel farkı belirtelim: bilimi geliştirenler geçmişteki bi- limsel çalışmaların temel felsefe sorununu kav- rayabilen insanlardır. Bunlar, geçmiş bilimi değer- lendirirken, onun açıklamak istediği olayın boyut- larını ve niteliğini anlayabilirler. Çünkü her bi- limsel çalışmanın belli bir boyutu, açıklama alanı ve bir sadeleştirme tarzı vardır. Bilim adamı önemsiz bulduğunu ayıklamak zorundadır. İşte bi- limi geliştiren kişi ya bu ayıklanan değişkeni ye- niden hesaba katar ya da eskiden ayıklanacak ka- dar bile önem olmayan bir takım olayları kurdu- ğu yeni yapıya ithal eder. Revizyonist ise bilimin felsefe sorununu kavramaksızın geçmiş bilime- alehtlak karşı çıkar, bilime karşı bir polemik sa- vaş yürütür. Bunu yaparken de bilime, olayları sistemli bir biçimde açıklamaya sırt çevirir. Çün- kü onun amacı dünyayı anlamaktan çok gevezelik etmektir. Bu gevezelikten de kısa devrede bir ta- kım başarılar kazanacağını umarak hayale kapı- lır.

Parantezi burada kapatıyoruz. Biraz önceki «özlerimizden de anlaşılacağı üzere, bilimsel top- lumluların emperyalizmi açıklayan kişiler olma- rı bir tesadüf değildir. Yeni olayların yeni açıkla- maları getirmesi bir bilimin sağlık içinde gelişme- si anlamıdır.

Bilimsel toplumluluk sağlık içinde gelişiyor. Bu gelişme sonucu olarak özellikle Birinci Dünya

Savaşından sonra ortaya çıkan bir kapitalist yapı değişikliği yakalıyoruz. «Süper Emperyalizm» dedi- ğimiz budur. Kapitalizmin bu yeni çağının özellik- lerini üç nokta çevresinde toplayabiliyoruz.

1 Birinci Dünya Savaşından önce dünyanın ana siyasi çelişmesi emperyalist ülkelerin sömür- gelerini birbiri aleyhine genişletme savaşını olarak görülmüştür. Savaşın sonra emperyalizm kendi iç çelişmesini ikinci plâna atma çabalarına girişti. Bunun başka sebebi dünyada artık bir toplumu- ülkenin var oluşudur. Artık sorun, emperyalizm konu olan sömürgeleri bir bütün halinde emekçi- lere karşı savunma çabası çevresinde toplama so- runu haline geliyordu. Bu devrin sloganı şudur: «Aramızdaki akılsızca çekişmeleri birakalım ve dünyayı elbirliğiyle sömürmeğe devam edelim. «Bu caba iki Dünya Savaşı arasında bütün emperyalist diplomasisinin özeti verir: Ne var ki bunda tam başarı sağlanamadı ve bilindiği gibi İ- kinci Dünya Savaşı patladı. Bu arada ABD. kendi kıtasından dışarı çıkmaya, kollarını bütün dünya ya uzatmaya başladı.

Emperyalist ittifakı, süper emperyalizmin önemli niteliği olarak, asıl İkinci Dünya Savaşından sonra gerçekleşmeğe başladı. Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu, Ortak Pazar, Av- rupa İşbirliği ve Kalkınma Örgütü gibi, NATO, CENTO, SEATO gibi kuruluşlar hep bu devirde ortaya çıktı. Artık bir bütün olarak emperyalizm kendi iç çekişmelerini ikinci plâna atma yolunda akıllı adımlar atmaya başladı. Bu arada bir başka akıllı yol da eski sömürgelere sivası bağımsızlık verme ve dolayısıyla kazı bahırtmadan yolma yön- temlerinde ifadesini bulmuştur. Zaten emperya- lizm eski sömürgesinde genel vali ve sömürge or- duları bulunmadan da sömürebilecek kadar usta laşmıştı. Kendisine, güvenilir verli ortaklar bul- muş, bunları bir sınıf olarak örgütlemiş, ilgili yö- netimlere aırlıklarını koymuştu. Meksika, Türkiye, Endonezya gibi bir süre için emperyalizm den arınamış ülkeler de yeniden kol atmaya da başardı.

Zaman zaman kendi iç çekişmeleri ön plâna çıksa bile —Kıta Avrupası ile Anglo Saxonların çekişmesi gibi— ABD'nin güçlü önderliği ittifakı derli toplu tutmaya yetiyor. Bu itibarla emperya- lizmin iç çekişmeleri eski önemini kaybetmiş olu- yor. Bu gerçek bir sonuç olarak, artık bir Ü- çüncü Dünya Savaşı dünyanın temel çelişmesi üstünü yani dünya emekçi halkları ile dünya emperyalistleri arasındaki temel çelişki üstüne ku- rulacaktır. Niteliği öncelilerden değişik olacak bir savaş bazı tabiiilere göre zaten başlamış bulunmak- tadır ve meselâ Vietnam'daki savaş bu savaşın zincirinde önemli bir başlangıç halkasıdır.

2. İkinci nokta süper emperyalizmin liderlik ve karar mekanizmasıyla ilgilidir, artık emperyaliz- min tek ve tartışmasız bir lideri vardır: ABD. A- merikan Dışişleri Bakanı Dean Rusk'ın şu söze- rinde bu gerçek çok iyi dile gelmektedir :

«Amerika Birleşik Devletleri kendi milli ç- i karlarını uluslararası çıkarlara feda ettiği için de- ğil, uluslararası çıkarları diğer ülkelere zorla ka- bul ettirdiği için eleştiriliyor» (Not: Burada «u- luslararası» sözü «emperyalist» diye okunmalıdır. E.G.)

Amerika'nın liderliği askeri gücünün zaman içinde dünyaya yayılmasıyla da belli olma- ktadır. 1920 lerde sadece üç ülkede Amerikan üssü vardı İkinci Dünya Savaşı sırasında otuz dokuz ülke Amerika'ya üs veriyor, bugün ise tam altmış dört ülkede üsleri var. Bunun dökümü de şöyle :

(Devamı Sayfa 15 de)

Lâtin

20 devletin kapsadığı Orta ve Güney Amerika'da, birkaç ay geçmez ki, bir darbe, bir ihtilâl olmasın. 1968 yılının ekim ayı da artık olağan sayılan olaylarla geçti. 3 ekimde, 1963'denberi Peru Cumhurbaşkanı olan Belaunde Terry gece yarısı yatağından apar topar kaldırıp, ordu komutanları tarafından görevinden alınmış ve Buenos Aires'e giden bir uçuga «güzellikle» biadirlmiştir. 12 ekimde ise, Panama Milli Muhafız Birliğinin genç albayları, Panama Başbakanlık Sarayına verleşmişler ve Panama Cumhurbaşkanı Arnulfo Arias, bir tiyatrosun bir odasının da «ikamete memur edilmiştir». Doğrusu, Christophe Colomb'un 12 ekimde Amerika'ya keşfinin yıldönümü ve Mexico olim pivatlarının başlanacağı, ancak denli «latin-amerikalıca» kutlanabilir.

Latin — Amerikalı denen melez ırkın alınavız, vüzcüllardır değişmez: sefalet ve ihtilâller

ABD. emperyalizminin avucuna düşmeden önce Latin Amerika'da ihtilâller, genellikle beline kalıcı kuşanan, anoletlerine yıldızları sıralayan bir askerinin «ben hiç ihtilâl yapmayı yacak mıyım?» demesinden ekivordı. 30 - 40 yıldır, ihtilâlcinin eline ABD. tarafından sten, tomson ve rilyor ve ihtilâlcinin sırtı ABD tarafından sıvazlanıyor. Örneğin 1945 ile 1965 yılları arasında ABD. 'nin kışkırttığı, düzenlediği karşı-devrimci darbelerin sayısı 45 den az değildir.

ABD. CAĞIMIZIN ROMALILARI

1901 - 1909 yılları ara-

1645 ile 1965 yılları arasında, yalnız Lâtin Amerika'da A.B.D.'nin kışkırttığı, düzenlediği karşı devrimci darbelerin sayısı 45'den az değildir.

sında ABD. Başkanı olan Theodore Roosevelt «Amerikalılar, modern çağın Romalılarıdır» demiş ve Kongre'ye gönderdiği ilk mesajlarından birinde «sınırlarımız içinde karma-karışık yığılmış 'alamayız» diye yazmıştı; sonra da, Alman emperyalizminin Hayat Alanı'na benzer bir fetih reçetesi verdi: «Tath dilde konuşacaksınız ve iri bir sopa taşıyacaksınız; uzaklara gideceksiniz». Çok geçmeden, Porto Rico ve Panama, ABD. 'nin iri sopa (big stick) politikasının za lim uygulamasına uğramakta gecikmemişlerdi.

Son yıllarda ABD. «iri sopa» politikasını, «goril» adı takılan o ülkenin yerlisi yardımcıları elile yürütüyor.

SİLAHLAR KONUŞUYOR

Şimdi, son 10 - 20 yıl içinde bazı Latin Amerika ülkelerinde devrilenler ile devirenlerden birkaç örnek verelim.

EKVATOR'da, hem Cast roculukla, hem de aşırılıkla suçlanan Başkan Arosemana'yı, Washington'un kışkırtmasıyla deviren ordu, üç yıl içinde (1963 - 66), 4 tane yıldızlı ya da şeritliyi iktidara getirdi.

PERU'da, 1948 - 1956 yıllarında General Odría hüküm sürdü. Sonra anayasasal bir döneme gir-di;

fakat 1962 de ordu Başkan Prado'yu uzaklaştırdı, Perez Godoy'u iktidara getirdi; 1963 martında yeni bir darbe oldu; Peru bir kez daha anayasal bir düzene kavuştu; yazının başında söz edildiği gibi 3 ekim 1968 de seçimle gelen Başkan Belaunde Terry başkanlıktan uzaklaştırıldı.

ARJANTIN'de, 16 Eylül 1955 de Peron devrildi; 1962 martında Washington da hazırlanan askeri bir darbeyle Başkan Frondizi iktidardan uzaklaştırılmış ve iktidara Amerikalı İllia getirilmiştir; 1966 da yine bir askeri darbeyle iktidara General Ongania geldi.

HONDURAS Başkanı Villeda Morales, «United Fruit» adındaki Amerikan muz tekelinin çıkarılmasına zara verecek tarımsal bir reform tasarlamayı pahlıya ödedi; Ordu 3 Ekim 1963 de Morales'i devirdi ve iktidara Albay Lopez Arellano'yu getirdi

BREZİLYA'da, Amerikalı askerlerle sol arasındaki çatışma, ülke politikasının değişmez bir ögesidir. 1954 ağustosunda ABD. nin hoşlanmadığı Başkan Getulio Vargas, subayların baskısıyla ve faşist Lacerda'nın amansız saldırısıyla intihar etmek zorunda kalmıştır. 1961 ağustosunda, Küba'

ya karşı çekingen bir tarafsızlık politikası güden Quadros, ABD. 'nden esinlenen askeri bir darbeyle başkanlıktan ayrılmıştır. Sonra, hiç te köklü olmayan tarımsal bir reform tasirisini hazırlayan Başkan Jao Goulart ve onun İşçi Partisi, 1 nisan 1964 de gerici generaller ile «Hanna Mining» şirketinin adamı olan Brezilya'daki ABD. Büyükelçisi Lincoln Gordon'ın birlikte kotardıkları bir darbe ile başkanlıktan uzaklaştırıldı.

DOMİNİK'te, en yakın rakibinden 500.000 oy fazla olarak Cumhurbaşkanı olan Juan Bosch, 1963 Eylülünde, «goriller» in klasik bir darbesiyle başkanlıktan uzaklaştırıldı. Fakat Dominik halkı, asker-polis-sivil üçlü cuntasına karşı koydu. 1965 nisanında, Albay Camano'nun birlikleri tarafından silahlandırılan halk, General Wessin y Wessin'in tanklarla yaptığı saldırıları püskürttü. General Wessin y Wessin, Washington'dan yardım istedi. 28 nisanında, A. B.D., «Amerikan uyruklarının tehlikede olan hayatlarını korumak» gerekçesiyle 42.000 askerini Dominik'e çıkardı. Halktan 4000 kişinin ölümüyle devrim bastırıldı.

GUATEMALA'da, 1945 - 1951 arasında Başkan olan Arevalo, bu beş yıl içinde 28 darbe teşebbüsünü bastırarak gibi mutlu bir başarı göstermiştir. Arevalo'nun çizgisinde Guatemala'yı yöneten Başkan Arbenz, ABD. ve «United Fruit» şirketinin kışkırtmasıyla Albay Castillo Armas tarafından iktidardan uzaklaştırıldı.

bu ayaklanma sırasında 13.000 Guatemalalı öldü. Albay Castillo Armas, muhafızlarından biri tarafından öldürülünce, Guatemala yeniden sivil yönetime kavuştu ve başkanlığa Yidigoras Fuentes geldi. Toprak reformu yeniden ele alınabilirdi; ama «United Fruit» inatçı ve ısrarlıydı ve Guatemala ordusunda albaylar eksik de gildi. İki yıl içerisinde 6 darbe teşebbüsü başarıya ulaşamadı; fakat Başkan Fuentes'in yapmadığı tasarladığı dürist seçimde Arevalo'nun yeniden Başkan seçileceğini kuşkusuz bilen darbeciler, aralarında birleştiler ve Albay Enrique Peralta Azurdia'yı iktidara getirdiler (31 Mart 1963). Şimdi Guatemala'da güpegündüz, sokak ortasında sağcılardan ve solculardan adamlar öldürülmekte, tam bir tedhiş havası esmektedir.

VENEZUELA'da, 1948 kasımında bir darbe ile iktidara gelen Perez Jimenez solcular tarafından devrilinece, ABD. önce tasalandı; ama sonra, «Demokratik Hareket» Partisinden ve Başkan Dr. Raul Leoni'den hiçbir şikayette bulunmadı.

Fakat Latin Amerika'da ki büyük bir «istikrar» abidesinden söz etmemiz gerekir: PARAGUAY. ABD. tarafından tam olarak desteklenen korkunc ve zalim «goril» Stroessner, 3 temmuz 1954 de zorla geldiği iktidardan bir türlü düşürülememiştir. Doğrusu ya «Sezar» in hakkını «Sezar» a vermek gerekir.

Devrilenlerden ve devirenlerden başımız döndü samıyorum ve «iktidardan

Arjantin'de yapılan darbeye Cumhurbaşkanı İllia düşürülerek yerine General Ongania geçti. Resimde olaylar sırasında başkent te mevzilenmiş askerler.

Amerika

düştü», «iktidara geldi» sözlerinin sıklığından gına getirdiniz sanıyorum. Gerçekte bu generaller, bu albaylar «iktidara» filan geldikleri yok. Onlar ABD emperyalizminin ve kapitalizminin birer kuklusundan, birer yardakçısından başka bir şey değildiler. Kısaca ve sanımıza göre çarpırtıcı yönüyle A.B.D. kapitalist ve emperyalist ahtapotunun Latin Amerikadaki kollarından söz edelim.

LATİN AMERİKA'NIN KİMLİĞİ

Bütün dünyadaki 3.285 milyon insanın 235 milyonu Latin Amerika'da (Yani ABD, Kanada ve Küba dışındaki Amerika Kıtası) yaşıyor. Nüfusu yılda yüzde 3 çoğalıyor; dünya ortalaması yüzde 1,8 dir. Latin Amerika'nın yüzölçümü 22.608.000 kilometre karedir; bütün karaların yüzölçümü 135.773.000 kilometrekaredir. Latin Amerikanın kilometrekare başına nüfus yoğunluğu 10'dur; dünyanın nüfus yoğunluğu 24'tür.

Fert başına düşen milli gelir ortalaması 345 dolardır; bu ortalama kapitalist ülkelerde 1.605 dolar, sosyalist ülkelerde 1.075 dolardır. Latin Amerika'da 1.875 kişiye bir doktor, 115 kişiye bir öğretmen düşer; sosyalist ülkelerde 587 kişiye bir doktor, 147 kişiye bir öğretmene düşer; sosyalist ülkelerde 587 kişiye bir öğretmene düşer (Küba dahil) düşmektedir. Latin Amerika'da tarım kesiminin de çalışanlar nüfusunun yüzde 45'idir, Kuzey Amerika'da yüzde 8'idir, SSCB. 'n de yüzde 35 idir, Avrupa'da (SSCB hariç) yüzde 23 'üdür.

Latin Amerika'da 211,9 milyon büyük baş hayvan, 88,4 milyon domuz, 170,3 milyon küçük baş hayvan vardır. Kuzey Amerika'da (ABD ve Kanada) 118,3 milyon büyük baş, 61,5 milyon domuz, 32,8 milyon küçük baş hayvan vardır. Latin Amerika'nın 1964 yılındaki kahve üretimi 1.830.000 tondur, dünya kahve üretimi 3.160.000 tondur. Latin Amerika'nın kakao üretimi 305.000 tondur; dünya kakao üretimi 1.530.000 tondur. Latin Amerika'nın muz üretimi, 1964 yılında, 16.130.000

tondur; dünya üretimi 24 milyon tondur.

AHTAPOTUN KOLLARI

«Survey of Current Business» in yayınladığı rakamlara göre, 1964 yılında, bütün dış ülkelerdeki direkt yatırımları 44 milyar dolardır ve bu yatırımların 14 milyarı Kanada'da, 9 milyarı Latin Amerika'da, 12 milyarı Avrupa'dadır. ABD. 'nin büyük firmaları, kazançlarından yüzde 50'den fazlasını dış ülkelerdeki yatırımlarından sağlarlar.

Birleşmiş Milletler Teşkilatının bir incelemesine göre, ABD. 'nin sanayi teşebbüslerinin Latin Amerika'da sağladıkları kâr, aynı teşebbüslerin ABD. 'nde sağladıkları kârdan yüzde 50 ile yüzde 200 arasında daha yüksektir. 1964 de «Standard Oil of New Jersey» (petrol) ve «General Motors» (otomobil) in Latin Amerika'daki kârı, ABD. 'ndeki kârın üç mislidir. «Aconda Cop per» (Şili bakır işletmesi) ve «Firestone Rubber» (La

Hiç bir Latin Amerika Ülkesi yoktur ki toprak sahiplerinden o/o 4'ünden aşağısı, tarıma elverişli toprağın o/o 50sine sahip olmasın

tin Amerika ve Afrika'da tabii kauçuk üretimi ve otomobil lastikleri yapımı) nin kârları ise ABD'n 'nde ki kârlarına göre 4 kat fazladır.

1950 ile 1955 arasında, ABD. teşebbüsleri Latin Amerikada tarım ve ham madde üretimi kesimlerine 2 milyar dolar yatırım yapmışlar; 3,5 milyar dolarlık iş görmüşler, böylece 1,5 milyar dolarlık kâr sağlamışlardır; bu kârın yüzde 50 si ABD. ne dönmüş, yüzde 50 si yeni yatırımlara ayrılmıştır. 1950 ile 1959 arasında ABD. özel teşebbüsünün kârları Şili'de yüzde 90, Venezuelada yüzde 90, Arjantin'de yüzde 30 artmıştır. Yalnız 1959 yılındaki kârları 775 milyon dolardır (bu-

nun 575 milyon doları A.B.D. ne dönmüş ve 200 milyon doları yeniden yatırılmış). ABD. Ticaret Bakanlığının hesaplarına göre, 1962 de, ABD. firmaları Latin Amerika'ya, dış ülkelere yatırdıkları yatırımın yüzde 23,2 sini yatırmışlar; ama Latin Amerika'daki yatırımlardan sağladıkları kâr, dış ülkelerdeki yatırımlarından sağladıkları kârın yüzde 40 ıdır.

1950 ile 1965 arasında A. B. D. 'nin Latin Amerika'ya yatırımları üç kat artmış ve yalnız 1964 yılında 2 milyar dolar kâr elde etmişlerdir (1950 yılında 520 milyon dolardı).

A. B. D. 'NİN YARDIMLARI Şili senatörü Allende'nin

açıkladığına göre, «1961 yılında, ABD. 'nin Latin Amerika'ya yaptığı ekonomik yardım yüzde 7, teknik yardım yüzde 10, askeri yardım ise yüzde 83 artmıştır ve Latin Amerika ülkelerinin askeri giderleri 1 milyar 400 milyon doları geçmiştir.»

Fakat 1945 ile 1965 yılları arasında ham madde fiyatlarında yüzde 10 düşme, mamul mal fiyatlarında yüzde 15 ile yüzde 20 arasında bir artma görülmüyor. Son 45 yıl içerisinde ise, ham madde fiyatlarındaki düşme yüzde 40 dir. 1954 de Brezilya 19 çuval kahve karşılığında bir cip 1962 de 39 çuval kahve karşılığında bir cip alıyordu. 1953 yılından beri, ham madde fiyatlarındaki düşmeden dolayı, Latin Amerika ülkelerinin kaybı, 1400 milyon dolar ile 2660 milyon dolar arasındadır. Böylece ABD. bir eliyle sözümona cömertçe verdiğini, öteki eliyle kopara - kopara fazlasıyla alıyordu; yani kaşıyla verip, sapıyla göz çatı karıyordu.

Süper Emperyalizm

(Başarılı Sayfa 13 de)

AMERİKAN ÜSLERİ

Bölge	Ülke Sayısı
Latin Amerika	19
Doğu Asya ve Avustralya	10
Afrika	11
Avrupa	13
Yakın Doğu ve Güney Asya	11
Toplam	64

Buna dayanarak konuşan Dean Rusk'ı dinleyelim: «Dünyamız çok küçüldü. Artık onun dört bucağı, bütün toprakları, akarsuları, denizleri, gökleri ve çevresindeki uzay bizi ilgilendiriyor.» Üslerin dağılımından da bu ilgi açıkça belli.

Bu liderliğin karşılığında ABD'nin aldığı ücretlerden biri de petrol biçiminde yani ayırdır. Bir örnek olmak üzere Orta Doğu'daki petrol kaynaklarından Amerika'nın denetiminde bulunan kısımın tarih içindeki seyrine bir göz atalım:

Orta Doğu Petrol Kaynakları (Milyon Fiçit Olarak)

Ülkeler	1940		1967	
	Miktar	Yüzde	Miktar	Yüzde
İngiltere	4,3	72	73,0	29,3
A.B.D.	0,6	9,8	146,0	58,6
Diğerleri	1,1	18,2	30,0	12,1
Toplam	6,0	100	249,0	100

Bu rakamları verdikten sonra bir de Amerikan Dışişleri Bakan Yardımcısı Eugene V. Rostow hazretlerini dinleyelim:

«.. Savaş sonrası tarihi bir çok yönerden Amerikanın başkalarında olamı ele geçirme dönemidir... İngiltere, Fransa, Hollanda ve Belçikaya ait olanlar zamanla Amerika'nın eline geçmiştir.»

Bu sözleri bir patavasızlık olarak değil patavasızlık olarak nitelendirebiliriz.

3. Süper emperyalizmin bir üçüncü ayrıncı özelliği de, savaşın da kamçıladığı bir yüksek tek nolojinin emperyalist sistem içindeki yaygınlığıdır. Özellikle haberleşme alanında, uzay teknolojisi de kullanılarak ulaşılan büyük bir yardımlaşma göze çarpıyor. Uydulardan yararlanılan haberleşme sistemi özel Amerikan şirketleri ve 45 yabancı hükümetin ortaklığıyla kurulmuş bulunmaktadır. Uydular dünya televizyonlarına Amerikan hayat tarzını taşıyor; Amerika artık ayak uydurulması gereken bir standarttır. Bazı yazarların «Kül tür Emperyalizm» adını verdikleri olaya bundan daha büyük bir yardımcı olanak bulunabilir mi? Atom enerjisi ve elektronik hesap makineleri teknolojisinde de bütün emperyalist dünya Amerika'ya çalışıp ondan yararlanmakta. Bu da onun liderliğini pekiştiriyor.

Yüksek ve karmaşık teknolojiyi geliştirme olanaklarına sadece Amerikan şirket ve kurumları sahip. Bunlara Amerikan hükümeti tarafından verilen araştırma ve geliştirme bağışları milyar dolarları buluyor. Bu şirket ve kurumlar askeri teknoloji konusunda olduğu kadar uluslararası sömürme, hattâ hükümet devirme teknolojilerinde de oldukça ileridir.

Eğitim Ticareti

Simdi de hiç sıkılmadan çarşaf kadar bildiri kaleme alarak, paralarına dayanıp ilân yoluyla gazetelerin baş köşelerine yerleşmişler. Dediklerine göre, «Özel yüksek okullara karşı yürütülen hareket, yürüyüşlerle, boykotlarla sokağa dökülme, politik ve ideolojik bir zemine oturtulmak» istenmekteymiş; oysa onların amacı, «bütün önsezi ve sağduyu sahiplerinin de kabul edeceği gibi» 45.000 kişiyi daha okutarak devlete yardımcı olmuştuk!

Onlar da Anayasamızın sözüni ediyorlar ama, bu pek zavıf oldukları ve kolaylıkla perişan edilebilecekleri hukuk alanını bira kıp en canalıcı yerlerinden, ceplerine aktardıkları «kâr» dan vurmak lâzım onları. Devletin başta gelen bir ödevine, vatandaşlara eğitim sağlama görevine «kâr endişesi» karşısında işler ne hale gelmiş, onu göstermeli. Anayasamızın sözde açık kapılarını dayanıp «devletin imkânları bu kadar» diye eğitimî pıvasa mekanizmasının içine yuvarladığınız zaman neler olurmuş, onu ortaya koymalı. Hem de bunu yaparken, «ideoloji» falan lâfi edip ortalığı bulandırmak isteyenteler, kendilerinin de anlayacağı bir dille çoğunluğunu Adalet Partili'nin meydana getirdiği Cumhuriyet Senatosu Araştırma Komisyonunun diliyle hitabetmeli. Yoksa, sosyalist ideolojinin gücü karşısında eğitim tüccarının tezi iki dakikada tuzla buz olur ama, onlar bunu pek anlamaz.

Eğitim işine kâr karışınca neler olacağı nı görmeye «ticaret verilerinin durumlarını incelemekle başlamalı. Aslında da çeşitli yönleriyle Anayasaya aykırı olan 1965 tarihli ve 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu bile, okulların yerleri ve binaları bakımından bir takım esaslar getirmiş. Ama, bu esaslara uyulup uyulmadığını denetlemeye varıyacak (tüzkler beceriksiz iktidarlarca bir türlü çıkarılmadığı için, ticaret verilerinin açılış ve çalışma müsaadeleri rast gele, sudan incelemelerden sonra verilmiş. Senato raporunu okuduktan sonra, «meğin İstiklal Caddesinin 4 ki Mısır Anarmanın vasıl bir yer olduğunu keskinmek mümkün değil; Günes Makina Mühendisliği

Mümtaz SOYSAL

Özel Yüksek Okulu, bu binanın kira ile tutulan yer dincil ve sekizinci katların da açılmıştır. «Binanın alt katlarında, banka şubestinden siyasi parti merkezine, terzihaneden avukat ya zihanesine kadar her türlü işyeri faaliyet halinde dir. Ayrıca binanın beşinci ve altıncı katlarında da Galatasaray İktisadi ve Ticari İlimler Yüksek Okulu bulunmaktadır.» Şaka değil, makine mühendisliği okulu bu; makinesi falan bulunan laboratuvarlar kurmamız gerek. Okul Müdürüne sormuşlar bunu, o da «Zamanı gelince yeni bir bina yaptırarak üzere tedbir alır, bir çare düşünürüz» demiş. Oysa, «Yeni bir bina için hazırlığın mevcut olup olmadığı konusunda yapılan soruşturma da, bu konuda ne yer, ne de proje olarak bir hazırlığın bulunmadığı anlaşılmıştır.»

«Altı katlarında çeşitli yarıncı maddelerle iş yapılmakta bulunan okulda, bir yangın merdiveni bulunmadığı gibi, yangına karşı da ciddi tedbirler alınmış durumda değildir.

Eğitim ticaret konusu olunca, narh koymağa kalksanız «özel teşebbüs özgürlüğü» nü zedelemiş olursunuz. Onun içindir ki, özel yüksek okullar arasındaki ücret yarışmasının pek renkli bir görüntüsü var: «İstanbul'daki bir iktisadi iktisadi ilimler okulundaki yıllık ücret 2415 lira iken, İstanbul'daki bir diğer iktisadi ilimler yüksek okulunda aynı miktar 2300 lira olarak tesbit edilmiştir. İzmir'de aynı mahiyet teki bir okulda birinci, ikinci sınıf için 2700, üçüncü sınıf için 2950 lira alınmaktadır... İzmir'deki bir mühendislik okulunda «aksan öğrencilerinden 4000 gündüz öğrencilerinden 6500 lira alınmasına mukabil, İstanbul'da aynı mahiyetteki okullarda bu miktarın aksan 3000, gündüz 6000 olarak tesbit edildiği, ancak iki kurucunun hiçbir resmi mercie dururmadan bu miktarı lama yoluna gittikleri anlaşılmıştır.»

Bu fiyatlara bile veterlin nitelikte bir öğretimin sağlanabileceğini sanıyorsanız aldanyorsunuz. Üniversite ve resmi okul temsilcilerinin Senato Komisyonuna bildirdikleri gibi, teknik alanda okuyan

bir öğrenci için, devlet, yatırımlarla birlikte, yılda 18.000 lira harcanmaktadır. Oysa, özel okul sahipleri, aldıkları 5 - 6000 lirayla öğretim (!) giderlerini sağlamakta ve bunun üzerinden bir de kâr elde etmektedirler. 13 Aralık tarihli gazetelerde yayınlanan bildirimlerinde bunu da utanmadan itiraf etmekte, aldıkları kârın yarısını vergi olarak verdiklerini söyleyerek devlet kasasına da yardımda bulduklarını sıkılmadan açıklamaktadırlar.

Eğitimden kâr elde etmeğe başladığımızı, eğitime yapabileceğiniz kötülüklerin sınırı olmaz. Bu yüzden, Senato Raporunun da ortaya koyduğu gibi, sınıf geçme mekanizması bile tersine döner.

Üniversitelerde ve devlet okullarında ilk yılın bir çeşit «elem» yılı olduğunu herkes bilir. Bu, aslında, öğrenci lehine işleyen bir mekanizma: bece remiyeceği bir dalda yukarılara kadar çıkıp ondan sonra beklemektense dal değiştirmek daha iyi. Oysa, özel yüksek okullarda bu iş tam tersine dönmüş: «İmtihansız olarak okula giren öğrencilerin ikinci ve üçüncü sınıftaki baraja kadar takılmadan geldikleri, burada bir miktar eldikten sonra son sınıfa kadar tekrar imtihansız olarak devam ettikleri, bu itibarla da son sınıftaki başarı oranında görülen düşüklüğü başka bir sebebe bağlamadan bu acıdan ele almak gerektiği» ifade edilmiştir. Dürümü anlıyorsunuz değil mi? Başlan gıçta «müşteri cebli» için işler gevşek tutulmakta, sonra da ya kalitesiz öğrenci çıkarmanın utançıyla (bu, pek iyimsiz bir yorum), ya da kapana sıkışmaları biraz daha sağlam amacıyla (bu da doğal bir ticari kural) başarı düşürülmektedir. Eğitimi ticaret konusu yapmağa başladığımız mı bu sonuçlarla karşılaşmamızla imkân yok.

Daha neler olmaz, nelee? Senato, Ankara'da Kiraner İşhanındaki İktisadi ve Ticari İlimler Yüksek Okulu için şunları yazıyor: «Birinci sınıfın yaz dönemi imtihanlarında Borçlar Hukuku dersinin sözlü olarak yapılan yoklamaları sonucunda 588 öğrenciden hepsinin Pekiyi almış bulunması ve ikinci sınıftaki ay-

mı öğretmen (emekli Ordinaryüs Profesör Vasfi Raşit Sevil) tarafından okutulan aynı dersin net cetvelinin de damga ile vurulmak suretiyle baştan aşarğıya pekiyi ile doldurulmuş olması dikkati çekmiştir.» Galatasaray Kimya Mühendisliği Özel Yüksek Okulunda ise, «okulda görevli bir öğretim üyesinin bir hafta evvel resmi okulda sorduğu imtihan sorularını, aynen, teksir kâğıdını dahi değiştirmeden, özel okulda sormuş bulunduğu, bu suretle özel okuldaki öğrencilerin başarı şansını arttırmış olduğu» anlaşılmıştır; daha doğrusu, soruşturma sırasında okul yöneticileri sınav kâğıtlarını ortaya çıkarmaktan kaçınmışlardır.

Son yıllarda beliren eğitim ticaretini, Türkiye'deki genel gidişin bütününden ayırmağa imkân yok. «Devlet eliyle işi zengin etme» mekanizması eğitim alanına da sıçramıştır: devlet kendi ödevini yapmayacak, bazı insanlar türeyip bu işleri üzerlerine alacaklar, yaptıklarından kâr sağlarken devletin yetiştirdiği elemanları ayarlayıp kullanacaklar. Rapor, özel okullar da ders veremir acasına üniversite öğretim üyelerinden başka, Karayolları, Devlet Su İşleri, Devlet Pınta moryoları, Devlet Pınta me teşkilatı gibi yerlerin görevlilerini de sayıyor.

Tabii, özel okullar lurasının bu hale geçişinde en büyük sorumluluk kendi ödevini yerine getirmeyen devlete daha doğrusu iktidarlara ait. Bu okulların paralı insanlara eğitim olanağı sağlamak, bir çeşit bedel, hem de tüccar cebine giden bir bedel karşılığında askerlik teciline yarımak gibi yönleri bu önemli sorun karşısında hep ikinci planda kalıyor. İşin gelecek bakımdan endişe verici özelliği de burada. Eğitim alanındaki birikim bu yollardan karşılandıkça, devletin okutamadıklarını tüccar okutukça, sorumlular da rahat etmiş olacaklar ve çözüm getirebilmek için çırpınmayacaklardır. Türkiye'nin birçok işi gibi, eğitim işi de böylece türedilerin becerikliğine ve piyasa mekanizmasına terk edilmiş olacaktır.

Buna yolaçanların yüzü kızarmayacak mı?